

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН**

Освітньо-професійна програма Міжнародні економічні відносини
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Ступінь вищої освіти Бакалавр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Вікторія МЕДВІДЬ
«05» червня 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Двосторонні економічні відносини України та Великої
Британії»

виконав здобувач вищої освіти денної форми здобуття освіти

Ковадло Антон Русланович

Керівник кваліфікаційної роботи,
к.е.н., доцент

Ірина ЗАГРЕБЕЛЬНА

Полтава – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СУЧАСНИХ ВІДНОСИН МІЖ ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ	8
1.1. Становлення українсько-британських відносин	8
1.2. Сучасний період розвитку політико-економічних відносин між Великою Британією та Україною	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	26
2.1. Сучасний стан розвитку економіки Великої Британії	26
2.2. Двосторонні торговельні відносини України та Великої Британії	41
2.3. Перспективи довгострокового економічного співробітництва між Україною та Великою Британією	49
Висновки до розділу 2	58
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність дослідження двосторонніх економічних відносин між Україною та Великою Британією є беззаперечною з огляду на нагальну потребу в глибокому та всебічному аналізі їхнього поточного стану та перспектив подальшого розвитку. Комплексна оцінка існуючих зв'язків, виявлення потенційних напрямів для взаємовигідної співпраці та розробка практичних рекомендацій щодо їхнього поглиблення набувають особливої ваги в умовах сучасних геополітичних та економічних викликів.

Поглиблення економічної співпраці між Україною та Великою Британією відкриває широкі горизонти для української економіки. Це включає диверсифікацію експортних потоків, що зменшить залежність від традиційних ринків та розширить доступ до нових, високорозвинених споживчих сегментів. Залучення прямих іноземних інвестицій з Великої Британії може стати потужним імпульсом для модернізації промисловості, розвитку інфраструктури та створення нових робочих місць. Крім того, активізація співпраці сприятиме трансферу передових технологій, управлінського досвіду та найкращих практик ведення бізнесу, що підвищить конкурентоздатність українських підприємств на світовій арені.

В контексті майбутнього повоєнного відновлення та структурної модернізації української економіки, дане дослідження має особливе значення. Воно дозволить ідентифікувати ключові точки зростання, оцінити невикористаний економічний потенціал двосторонньої співпраці в різних секторах, а також розробити комплексні заходи для ефективного подолання існуючих перешкод та мінімізації потенційних ризиків. Результати дослідження стануть основою для формування ефективної та взаємовигідної стратегії економічного партнерства між Україною та Великою Британією, яка б повністю відповідала національним інтересам обох держав та сприяла їхньому сталому розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи

кафедри економіки та міжнародних економічних відносин «Розвиток агропродовольчої сфери в національному та геоекономічному просторі (№ ДР 0122U201799)», «Формування та розвиток територіальних соціально-економічних систем (№ ДР 0122U201708)».

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження двосторонніх економічних відносин України та Великої Британії, виявлення їх особливостей, проблем та перспектив розвитку. Поставлена мета передбачає вирішення наступних завдань:

- дослідити ключові етапи історичного розвитку двосторонніх відносин Україна-Велика Британія;
- аналізувати сучасний стан розвитку економіки Великої Британії;
- вивчити двосторонні торговельні відносини України та Великої Британії;
- оцінити перспективи розвитку двостороннього економічного співробітництва.

Об’єкт дослідження – інтернаціоналізація економіки як система господарських зв’язків між країнами.

Предмет дослідження – двосторонні економічні відносини України та Великої Британії

Методи дослідження. Під час написання роботи використовувалися методи аналізу і синтезу, абстрагування, індукції і дедукції, системного підходу, методи логічного та історичного порівняльного аналізу, статистичного та графічного аналізу.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі та нормативно-правові акти України та Великої Британії; статистичні дані Державної служби статистики України, Світового банку, Міжнародного валютного фонду; Управління національної статистики та Організації економічного співробітництва та розвитку(ОЕСР), наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань міжнародних економічних відносин; матеріали періодичних видань та інтернет-ресурсів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи було оприлюднено на науково-практичній

конференції за підсумками проходження здобувачами вищої освіти виробничих практик (м. Полтава, 2025 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці :

1) *Ковadlo А., Бойчук Я.* Інвестиційні пріоритети в системі економічних відносин Україна-Велика Британія. Матеріали науково-практичної конференції за підсумками проходження здобувачами вищої освіти навчальних виробничих практик. 09-10 квітня Полтава: ПДАУ, 2025. С. 15-17. URL: <httpPs://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/18444Zzb2025.pdf>

2) *Вороненко А., Ковadlo А.* Експортний потенціал підприємства. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики» (15 травня 2025 р.). Т. 2. Полтава: ПДАУ, 2025. С. 487-489. URL: https://drive.google.com/drive/folders/17bCKKMo-rUDkon2Hd8FX_6LLgNYnSuqH

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 64 сторінках основного тексту, складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел із 50 найменувань. Робота містить 4 таблиці, 19 рисунків та 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СУЧАСНИХ ВІДНОСИН МІЖ ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ

1.1. Становлення українсько-британських відносин

Еволюція українсько-британських відносин являє собою процес поступального розвитку, що відображає якісний перехід від початкового етапу формального визнання незалежності України до формування міцного стратегічного партнерства, що охоплює широкий спектр взаємних інтересів.

Після історичної події проголошення Україною державної незалежності 24 серпня 1991 року, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії продемонструвало свою далекоглядність та підтримку молодій суверенній держави, ставши однією з перших країн світу, що офіційно визнали незалежність України 31 грудня 1991 року. Цей важливий крок заклав фундамент для подальшого розвитку двосторонніх зв'язків.

Визначаючи стратегічні пріоритети зовнішньої політики України на початковому етапі її незалежного існування, Верховна Рада України 2 липня 1993 року ухвалила Постанову «Про Основні напрями зовнішньої політики України» (що відображено в Додатку А). Цим документом було окреслено три ключові вектори зовнішньополітичної діяльності держави: всебічний розвиток двосторонніх міждержавних відносин, активна європейська інтеграція та участь у багатосторонній дипломатії. У контексті двосторонніх відносин особлива увага приділялася налагодженню та зміцненню взаємин із сусідніми державами, а також розбудові стратегічно важливих партнерств із впливовими країнами світу. Серед останніх, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії було визначено як одного з ключових і стратегічно важливих партнерів, що підкреслювало його значущу роль у зовнішньополітичній стратегії України [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Великою Британією 10 січня 1992 року стало важливим кроком у формалізації їхньої

співпраці, заклавши міцну інституційну основу для подальшого розвитку двосторонніх зв'язків. Ця подія супроводжувалася відкриттям посольств обох держав у столицях – Києві та Лондоні, що стало символічним відображенням взаємної зацікавленості у поглибленні всебічного співробітництва та забезпеченні постійної дипломатичної присутності. Заснування цих дипломатичних представництв створило необхідні канали комунікації та сприяло активізації політичного діалогу, економічних зв'язків та культурних обмінів між двома країнами [25].

Водночас, ще до офіційного встановлення дипломатичних відносин, а саме 14 листопада 1991 року, Україна та Велика Британія підписали свій перший двосторонній документ – Спільне комюніке, метою якого було врегулювання консульських відносин [37]. Зміст цього документа чітко відображав взаємне прагнення сторін до стандартизації та якісного вдосконалення всебічної співпраці у ключових сферах, включаючи економіку, політику, науково-технічний прогрес, торгівлю та гуманітарні науки. Підписанти висловили тверду переконаність у тому, що успішне налагодження та функціонування консульських відносин матиме позитивний і визначальний вплив на подальший розвиток усього спектру відносин між двома державами (Додаток В). Це комюніке стало першим відчутним кроком на шляху до розбудови міцного та багатогранного партнерства.

Одним із визначальних моментів на шляху до офіційного встановлення дипломатичних відносин між незалежною Україною та Сполученим Королівством Великої Британії став перший в історії двосторонній візит високого рівня. Ця знакова подія відбулася 10 січня 1992 року, коли Київ відвідав Міністр закордонних справ і у справах Співдружності Великої Британії Дуглас Герд, який провів важливі переговори зі своїм українським колегою, Міністром закордонних справ України Анатолієм Зленком. Ця зустріч заклала перші камені у фундамент майбутньої міждержавної співпраці, окресливши ключові напрямки подальшого діалогу.

Згодом, 15 вересня 1992 року, двосторонні відносини отримали новий імпульс завдяки укладенню важливого міжурядового меморандуму про

необмежене вільне пересування (що детально представлено в Додатку Б). Ця угода мала значний вплив на подальший розвиток міждержавних зв'язків, оскільки чітко визначала основоположні принципи та регламентувала правила дипломатичних контактів між Україною та Сполученим Королівством [9]. Можна без перебільшення стверджувати, що ця подія відіграла ключову роль у формалізації дипломатичної взаємодії, окресливши чіткі рамки для майбутніх комунікацій та співробітництва. Крім того, під час підписання цього важливого документу особлива увага акцентувалася на безумовній необхідності дотримання загальновизнаних норм міжнародного права та існуючих двосторонніх і багатосторонніх угод як невід'ємної умови для підтримки міцних, мирних та конструктивних відносин між обома державами.

Зміцненню стратегічних зв'язків між Україною та Великою Британією значною мірою сприяло підписання Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Ця важлива міжнародна угода була укладена в Будапешті 5 грудня 1994 року [18] та стала ключовим елементом у процесі становлення без'ядерного статусу України. Відповідно до положень цього документа, кожна з країн-учасниць, що володіла ядерною зброєю (а саме США, Велика Британія та Росія, до яких згодом приєдналися Франція та Китай), взяла на себе зобов'язання не передавати ядерну зброю або ядерні вибухові пристрої будь-яким іншим державам, а також утримуватися від будь-якої допомоги чи сприяння у виробництві або придбанні такої зброї іншими країнами.

Особливо слід відзначити, що на момент підписання Будапештського меморандуму було включено окремий пункт, що стосувався гарантій безпеки для України. Цей акт став своєрідною компенсацією за добровільну відмову України від значного ядерного арсеналу, який вона успадкувала після розпаду Радянського Союзу. Держави, які підписали цей історичний документ, взяли на себе чітке зобов'язання «утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності та політичної незалежності України...» [5]. Ця гарантія мала стати важливим фактором стабільності та безпеки в регіоні,

підкреслюючи повагу до суверенітету та кордонів України з боку провідних світових держав.

Створення чіткої та передбачуваної правової бази у сфері оподаткування між Україною та Великою Британією стало важливим кроком на шляху до зміцнення їхніх економічних та політичних зв'язків. Відсутність узгоджених та прозорих правил оподаткування створювала атмосферу невизначеності, підвищуючи ризики для підприємців та інвесторів, що потенційно гальмувало двосторонню економічну активність. Саме тому підписання Конвенції між Україною та Великою Британією про уникнення подвійного оподаткування, що відбулося 10 лютого 1993 року [16], мало значний позитивний вплив на прискорення розвитку дипломатичних відносин, надавши їм більш стабільне та прогнозоване підґрунтя.

Укладення цього важливого двостороннього документа відіграло ключову роль у процесі формування податкового законодавства України відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів. Це, своєю чергою, сприяло глибшій інтеграції української економіки у світове господарство та суттєво підвищило її інвестиційну привабливість для іноземних партнерів. Зокрема, Конвенція встановила чіткі та зрозумілі правила щодо оподаткування різних видів доходів, таких як прибуток від підприємницької діяльності, дивіденди, відсотки та роялті. Таке врегулювання усунуло попередню невизначеність та значно зменшило потенційні ризики для інвесторів з обох країн, стимулюючи транскордонні інвестиційні потоки та сприяючи розвитку економічної співпраці.

Крім того, важливим аспектом Конвенції між Україною та Великою Британією про уникнення подвійного оподаткування стало створення ефективних механізмів обміну податковою інформацією між компетентними органами обох держав. Цей крок виявився потужним інструментом у протидії ухиленню від сплати податків, оскільки надав можливість виявляти та розслідувати різноманітні схеми мінімізації податкових зобов'язань, включаючи використання офшорних юрисдикцій та маніпуляції з трансфертним ціноутворенням. Завдяки налагодженому обміну даними, податкові служби обох країн отримали змогу більш ефективно контролювати виконання податкового

законодавства, забезпечуючи справедливий розподіл податкового тягаря між суб'єктами господарювання та сприяючи наповненню державних бюджетів. Це співробітництво у сфері обміну інформацією стало важливим елементом у зміцненні фінансової прозорості та доброчесності у двосторонніх економічних відносинах.

Завдяки Конвенції про уникнення подвійного оподаткування, підписаній між Україною та Великою Британією, підприємства та інвестори обох країн отримали значно більшу впевненість у стабільності та прогнозованості податкового режиму, що стало важливим стимулом для зростання обсягів двосторонньої торгівлі та інвестиційної діяльності. Зокрема, британські компанії активніше інвестували в українську економіку, розширюючи свою присутність у таких ключових секторах, як фінансові послуги, енергетика та аграрний комплекс. Це, своєю чергою, сприяло створенню нових робочих місць для українських громадян, залученню передових технологій та загальному економічному розвитку країни.

Таким чином, Конвенція про уникнення подвійного оподаткування виявилася не просто формальною угодою, а дієвим інструментом, що відіграв ключову роль у якісному розвитку двосторонніх економічних відносин між Україною та Великою Британією. Забезпечуючи сприятливі та передбачувані умови для ведення бізнесу, вона стала вагомим чинником економічного зростання та сприяла взаємному процвітанню обох держав.

Не менш вагому роль у процесі становлення та зміцнення економічних відносин між Україною та Великою Британією відігравали регулярні двосторонні зустрічі та предметні переговори між високопоставленими представниками урядів обох країн. Ці діалоги створювали важливі майданчики для обговорення актуальних питань співробітництва та визначення перспективних напрямків подальшої взаємодії.

Однією з ключових подій у цьому контексті стала зустріч 1 лютого 1999 року між Міністром закордонних справ України Борисом Тарасюком та Державним секретарем Великої Британії Робіном Куком. Під час цієї важливої зустрічі сторони з задоволенням констатували позитивну динаміку розвитку

українсько-британських відносин у широкому спектрі сфер, включаючи політику, економіку та культуру. Особливу увагу було приділено значному потенціалу для подальшого поглиблення економічного партнерства, насамперед у стратегічно важливому енергетичному секторі, з огляду на енергетичні потреби України та можливості британських компаній.

Основна увага переговорів була зосереджена на необхідності розширення та зміцнення договірно-правової бази двосторонніх відносин, активізації торговельно-економічної співпраці з метою збільшення взаємного товарообігу, а також на залученні британських інвестицій у ключові галузі української економіки, що могло б стати важливим стимулом для її розвитку. Окремою та надзвичайно важливою темою обговорення стала підтримка Великою Британією євроінтеграційних прагнень України, зокрема набуття нашою державою статусу асоційованого члена Європейського Союзу та активної участі в роботі Європейської конференції. Слід особливо підкреслити, що на той час Велика Британія була повноправним членом ЄС, що надавало їй зацікавленості у співпраці з Україною додаткової ваги та відкривало певні переваги для нашої держави у процесі європейської інтеграції.

У 2004 році Україна пережила епохальні зміни, спричинені Помаранчевою революцією, що тривала з листопада по грудень. Після цих важливих подій Велика Британія зайняла активну позицію підтримки демократичних перетворень в Україні, надаючи суттєву політичну та фінансову допомогу. Британський уряд публічно заявив про свою готовність до тісної співпраці з новообраним українським керівництвом у ключових сферах, включаючи впровадження всеосяжних реформ, рішучу боротьбу з корупцією, яка підриває державні інститути, та зміцнення верховенства права як основи стабільного та справедливого суспільства [15].

Політичний діалог між двома країнами в цей період набув значної інтенсивності, що виявилось у регулярних візитах високопоставлених урядовців з обох сторін, проведенні систематичних спільних консультацій з актуальних питань двостороннього та міжнародного порядку денного, а також у підписанні низки важливих двосторонніх угод, спрямованих на розширення та поглиблення

співробітництва в різних галузях.

Подальша динаміка розвитку відносин між Україною та Великою Британією спостерігалася і в наступний період з 2009 по 2013 роки. Цей етап характеризувався продовженням активних дипломатичних контактів на рівні міністерств закордонних справ та інших профільних відомств, що свідчило про зростаючу взаємну зацікавленість у поглибленні співпраці. Протягом цього часу Сполучене Королівство у своїй політиці щодо України особливу увагу приділяло питанню підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [37]. Велика Британія розглядала цю угоду як ключовий інструмент для сприяння внутрішнім перетворенням в Україні відповідно до власних національних інтересів, вбачаючи в цьому важливий фактор забезпечення стабільності та економічного розвитку в регіоні [24].

Сполучене Королівство розглядало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як один із перших, але надзвичайно важливих кроків на шляху до майбутнього повноправного членства України в європейському співтоваристві. У травні 2013 року відбувся візит Міністра закордонних справ України до Лондона, головною метою якого було заручитися підтримкою Великої Британії у питанні підписання цієї стратегічно важливої угоди з ЄС. Згодом, 17 вересня 2013 року, Київ відвідав державний міністр Foreign Office, що стало ще одним свідченням активної підтримки Великої Британії євроінтеграційних прагнень України напередодні Вільнюського саміту «Східного партнерства», під час якого планувалося підписання Угоди про асоціацію [31].

Проте, після трагічних подій «Революції гідності», що відбувалися в Україні з 18 по 23 лютого 2014 року, та початку російської агресії проти України у тому ж році, Сполучене Королівство зайняло рішучу та активну позицію на підтримку суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. Велика Британія стала одним із ініціаторів та ключових прихильників запровадження міжнародних санкцій проти Російської Федерації за її агресивні дії в Україні, включаючи незаконну окупацію Автономної Республіки Крим, а також активно виступала за виключення РФ зі складу Групи восьми. Сполучене Королівство продовжує

надавати Україні всебічне сприяння у захисті її національного суверенітету та відновленні територіальної цілісності, використовуючи для цього впливові майданчики таких авторитетних міжнародних організацій, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Рада Європи (РЄ), Європейський Союз (ЄС) та Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

На саміті Організації Північноатлантичного договору, що відбувся у Вельсі в 2014 році [10], Велика Британія відіграла ключову роль у просуванні та посиленні низки важливих ініціатив Альянсу, спрямованих на зміцнення спільних експедиційних сил та надання всебічної підтримки Україні в умовах зростаючої російської агресії. Одним із практичних результатів цієї активної позиції стало започаткування операції «Orbital» [19]. У рамках цієї довгострокової програми британські військові інструктори на постійній основі здійснювали підготовку особового складу Збройних Сил України, передаючи свій багатий досвід та сприяючи підвищенню боєздатності української армії. За період дії операції, що тривав до 2021 року, кваліфіковану підготовку пройшли понад 21 000 українських військовослужбовців, що стало вагомим внеском у зміцнення обороноздатності України перед лицем зовнішньої загрози.

Brexit, вихід Великої Британії з Європейського Союзу, став епохальною подією, що мала далекосяжні наслідки не лише для самого Сполученого Королівства та ЄС, але й для інших держав, включаючи Україну. Рішення Великої Британії покинути Європейський Союз, офіційно відоме як Brexit, було юридично оформлене 31 січня 2020 року. Цьому передувало загальнонаціональний референдум, що відбувся 23 червня 2016 року, на якому більшість британських виборців висловилися за вихід країни зі складу ЄС. Після оголошення результатів референдуму розпочався тривалий та складний період переговорів, що супроводжувався гострими політичними дискусіями щодо умов виходу та визначення формату майбутніх відносин між Великою Британією та Європейським Союзом [1].

Слід зазначити, що Велика Британія традиційно відігравала важливу роль як один із ключових партнерів України на міжнародній арені, надаючи їй послідовну політичну, економічну та військову підтримку у її євроінтеграційних прагненнях та у протидії зовнішнім загрозам. Brexit, попри суттєві зміни у геополітичному ландшафті, не призвів до перегляду цієї принципової позиції, і Сполучене Королівство продовжує активно підтримувати Україну, особливо у контексті протистояння російській агресії, демонструючи незмінну солідарність та відданість принципам міжнародного права.

Поступово українсько-британське партнерство набувало дедалі більш конкретного та стратегічного характеру, що було офіційно закріплено підписанням 8 жовтня 2020 року Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство [39]. Цей всеосяжний та комплексний документ юридично оформив стратегічний рівень відносин між двома державами та окреслив ключові пріоритетні напрями для подальшої взаємодії, серед яких особливе місце займають торгівля, інвестиційна діяльність, розвиток передових технологій, а також питання безпеки та оборони, що є особливо актуальними в умовах сучасних геополітичних викликів.

1.2. Сучасний стан політико-економічних відносин між Великою Британією та Україною

Україна та Сполучене Королівство Великої Британії підтримують активні та багатогранні політичні відносини, що охоплюють широкий спектр стратегічно важливих сфер співпраці. Велика Британія демонструє послідовну та непохитну позицію на підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах, особливо в умовах триваючої російської агресії. Окрім того, Сполучене Королівство надає суттєву практичну допомогу Україні у впровадженні ключових внутрішніх реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інститутів, боротьбу з корупцією та покращення бізнес-клімату, а також сприяє сталому економічному розвитку країни через

різноманітні програми підтримки та обміну досвідом.

Міцні та довірливі політичні зв'язки, що склалися між двома державами, мають надзвичайно важливе значення не лише в контексті двосторонньої взаємодії, але й у ширшому міжнародному контексті. Спільні зусилля України та Великої Британії сприяють зміцненню фундаментальних демократичних цінностей, таких як верховенство права, свобода слова та чесні вибори, захисту прав людини та підтримці стабільного та передбачуваного міжнародного порядку, заснованого на загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Більше того, активний та регулярний політичний діалог між Києвом та Лондоном створює сприятливе підґрунтя та надає потужний імпульс для розвитку взаємовигідної економічної співпраці, відкриваючи нові можливості для торгівлі, інвестицій та спільного підприємництва.

З 2020 року відносини між Україною та Великою Британією ознаменувалися підписанням низки ключових двосторонніх угод, які значно поглибили їхню співпрацю в різноманітних стратегічно важливих галузях. Однією з найважливіших подій став візит Президента України Володимира Зеленського до Лондона 8 жовтня 2020 року, де разом із Прем'єр-міністром Великої Британії Борисом Джонсоном було урочисто підписано Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії [38]. Ця знакова подія стала якісно новим етапом у розвитку двосторонніх відносин, заклавши міцний фундамент для подальшої всебічної взаємодії.

З метою завершення внутрішньодержавних процедур, необхідних для офіційного набуття чинності зазначеною Угодою, 16 грудня 2020 року Верховна Рада України ухвалила Закон про ратифікацію Угоди між Україною та Сполученим Королівством. Цей законодавчий акт засвідчив готовність української сторони до повноцінного впровадження положень стратегічно важливого документа. В результаті успішного завершення всіх необхідних формальностей, Угода між Україною та Великою Британією набула чинності 31 грудня 2020 року [39], відкривши нові горизонти для поглибленого політичного

діалогу, розширення торговельно-економічних зв'язків та зміцнення стратегічного партнерства між двома державами на довгострокову перспективу.

Початок повномасштабної російсько-української війни у 2022 році продемонстрував, що Велика Британія є одним із найважливіших та найпослідовніших союзників України у протистоянні агресії. Борис Джонсон, який обіймав посаду Прем'єр-міністра Великої Британії з 2019 по 2022 роки, відіграв ключову роль у консолідації міжнародної підтримки України, намагаючись підкреслити провідну роль Великої Британії у наданні критично важливої військової та дипломатичної допомоги. Ця активна та публічна підтримка України стала результатом багаторічної тісної двосторонньої дипломатичної співпраці та тісної взаємодії у сфері безпеки, що дозволило швидко та ефективно реагувати на виклики, спричинені російською агресією.

Цікаво відзначити, що навіть після завершення своєї прем'єрської каденції Борис Джонсон продовжує демонструвати рішучу та незмінну проукраїнську позицію. В одному зі своїх інтерв'ю британський політик підкреслив, що результат російсько-української війни матиме визначальне значення для майбутнього ХХІ століття, оскільки це є війною за фундаментальні демократичні цінності та ідеали свободи. Він заявив, що перемога України «стане потужним сигналом для всього світу про те, що демократичні держави підтримують одна одну, і що ми на Заході – Велика Британія, США – не залишаємося байдужими, і ми готові надавати необхідну фінансову та військову підтримку...» [49]. Ці слова відображають глибоке розуміння стратегічної важливості українського конфлікту для глобальної безпеки та демократичного порядку.

З перших днів повномасштабного російського вторгнення Велика Британія зайняла принципову та непохитну позицію щодо підтримки суверенітету та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи тимчасово окупований Крим. Ця підтримка виявляється у широкому спектрі конкретних дій, спрямованих на зміцнення обороноздатності України, надання гуманітарної допомоги та посилення міжнародного тиску на Росію.

Для Великої Британії розвиток міцних та всебічних відносин з Україною є не просто зовнішньополітичним пріоритетом, а й своєрідним статусним

проектом, що підкреслює її роль як впливового гравця на європейській арені та її здатність формувати стратегічні партнерства. Зі свого боку, для України Велика Британія має потенціал стати одним із ключових західних союзників, надаючи важливу політичну, економічну та безпекову підтримку в умовах складного геополітичного ландшафту. Зміцнення українсько-британських зв'язків може також опосередковано підвищити значущість Великої Британії для Сполучених Штатів Америки, створюючи додаткові канали комунікації та координації зусиль у регіоні Східної Європи.

Існує думка, що у британських політичних колах існує певне очікування, згідно з яким Україна, враховуючи рівень підтримки та стратегічне партнерство, буде схильна консультуватися з британським урядом з усіх ключових питань внутрішньої та зовнішньої політики. Більше того, висловлюється припущення, що Велика Британія може розглядатися як важливий посередник або канал комунікації між Україною та Сполученими Штатами Америки з низки стратегічних питань, що відображає особливий рівень довіри та взаєморозуміння між Києвом та Лондоном.

Оборонна співпраця беззаперечно є найбільш потужним та динамічним елементом сучасних відносин між Україною та Великою Британією. Ключовим проектом, що започаткував якісно новий етап у цій сфері, стала операція ORBITAL, ініційована у 2015 році на офіційне прохання української сторони. Її метою було створення постійно діючої тренувальної місії, що складалася з досвідчених британських військових інструкторів, які направлялися в Україну для сприяння розвитку та підвищення професійного рівня Збройних Сил України. На початковому етапі основний акцент робився на підготовці українських військовослужбовців у галузі надання невідкладної медичної допомоги в бойових умовах та протидії саморобним вибуховим пристроям, що становили значну загрозу в зоні конфлікту [14].

Згодом до операції ORBITAL приєдналася Данія, що свідчило про зростаючу міжнародну підтримку зусиль Великої Британії у зміцненні обороноздатності України. За офіційними даними Генерального штабу Збройних Сил України, в період з березня 2015 року по січень 2021 року в рамках операції

ORBITAL було проведено 230 масштабних навчальних заходів, у яких взяли участь та пройшли підготовку 22,5 тисячі українських військовослужбовців.

У Посольстві Великої Британії в Україні також наводять дані, що додатково близько 4000 українських військових інструкторів пройшли спеціалізовані курси підготовки за підтримки британських колег. Навчання охоплювало широкий спектр військових дисциплін та спеціальностей, починаючи від підготовки фахівців з розмінування та військової розвідки і закінчуючи тактикою ведення бойових дій у складних міських умовах, що відображає комплексний підхід до зміцнення обороноздатності української армії за підтримки Великої Британії [14].

Велика Британія наразі відіграє провідну роль у підтримці розвитку Військово-Морських Сил України, що є стратегічно важливим напрямком двосторонньої співпраці у сфері безпеки. У серпні 2020 року Міністр оборони Великої Британії Бен Воллес офіційно оголосив, що його країна стане ключовим учасником «Ініціативи з морської підготовки», до якої також приєдналися військові фахівці з Канади, Данії та Швеції. Ця ініціатива спрямована на підвищення боєздатності українських ВМС шляхом обміну досвідом та проведення спільних навчань [14].

У цьому контексті, як зазначає Посол України у Великій Британії Вадим Пристайко, триває активна робота над розширенням можливостей для навчання українських військових моряків безпосередньо у Великій Британії, зокрема на борту британських військових кораблів. Це дозволить українським військовослужбовцям отримати доступ до передових стандартів підготовки та ознайомитися з сучасними військово-морськими технологіями.

Однак, найбільш вагомим внеском Великої Британії в обороноздатність України на морському напрямку є її допомога у якісному поповненні Військово-Морських Сил новими бойовими кораблями та розбудові необхідної берегової інфраструктури. У жовтні 2020 року, під час офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського до Великої Британії, було підписано знакову Угоду про стратегічне партнерство між двома країнами. В рамках цієї угоди Велика Британія взяла на себе зобов'язання надати Україні кредит у розмірі 1,25

мільярда фунтів стерлінгів, цільовим призначенням якого був розвиток Збройних Сил України. Згодом суму кредиту було збільшено до 1,7 мільярда фунтів стерлінгів, що свідчить про зростаючу підтримку з боку Лондона.

Окрім фінансової підтримки, Велика Британія також взяла на себе важливі зобов'язання щодо надання допомоги Україні у будівництві сучасних військових кораблів, які мають значно посилити бойовий потенціал українських ВМС. Також передбачається сприяння у розбудові сучасних військово-морських баз на стратегічно важливих Чорноморському та Азовському узбережжях, що дозволить зміцнити оборону південних морських кордонів України та підвищити її здатність протистояти агресії в цьому регіоні.

Співпраця між Україною та Великою Британією у сфері підготовки Повітряних сил Збройних Сил України демонструє значне зростання протягом останніх років. Одним із ключових елементів цієї співпраці є щорічні навчання під кодовою назвою «Warrior Watcher», які проводяться з 2019 року. У цих навчаннях беруть активну участь підрозділи Повітряних сил ЗСУ, а протягом двох років до них також долучалися підрозділи морської піхоти та морської авіації, що свідчить про розширення формату та завдань навчань. Основною метою навчань «Warrior Watcher» є відпрацювання навичок оборони аеродромів та інших критично важливих об'єктів інфраструктури від потенційних загроз. Крім того, значна увага приділяється підвищенню рівня взаємосумісності між Збройними Силами України та Королівськими Військово-Повітряними силами Великої Британії, що є важливим кроком на шляху до інтеграції української армії в євроатлантичну систему безпеки [14].

Окрім спільних навчань, у Харкові на постійній основі функціонують спеціалізовані курси підготовки військовослужбовців підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ ЗСУ за стандартами НАТО. Ці курси дозволяють українським військовим опановувати сучасні методи ведення бойових дій та експлуатації озброєння, що відповідають стандартам країн-членів Північноатлантичного альянсу.

Більше того, у рамках триваючої тренувальної місії ORBITAL на поточний рік також заплановано низку спеціалізованих заходів, спрямованих на

підвищення боєздатності та професійного рівня особового складу Повітряних сил ЗСУ. Це свідчить про системний та довгостроковий характер співпраці між Україною та Великою Британією у військовій сфері, спрямований на зміцнення обороноздатності України на всіх рівнях.

Ще одним перспективним напрямком, що відкриває значні можливості для українських підприємств та науково-дослідних установ, є аерокосмічна індустрія. Цікаво відзначити, що у Великій Британії вже успішно функціонують дві компанії, засновані талановитими вихідцями з України, що свідчить про високий рівень української інженерної та наукової школи.

Однією з таких компаній є Skyrora, засновником якої є випускник Запорізького національного технічного університету Володимир Левикін. Під його керівництвом у 2020 році компанія здійснила історичну подію для Великої Британії – перше за останні пів століття наземне випробування космічної ракети, яке відбулося на пусковому майданчику в Шотландії. Skyrora активно займається розробкою власної ракети-носія, призначеної для виведення на навколоземну орбіту супутників різного призначення. Важливо зазначити, що компанія має потужний центр досліджень та розробок, розташований у місті Дніпро, що підкреслює значний внесок українських фахівців у розвиток британського космічного сектору. «Наша амбітна мета – стати британським аналогом SpaceX, – заявив Володимир Левикін в інтерв'ю виданню The Telegraph, – однак, не стільки в аспекті кількості запусків космічних апаратів, скільки у здатності стати фактором натхнення для всього населення Великої Британії, демонструючи можливості інновацій та технологічного прогресу» [24].

Друга компанія, Spacebit, була заснована у Великій Британії випускником Лондонської школи економіки Павлом Танасюком. Наразі компанія активно працює над амбітним проектом місяцехода «Асагумо». Особливістю цього проекту є заплановане використання на борту місяцехода радіаційного датчика, який наразі розробляється у тісній співпраці з українським підприємством «Екотест», відомим своїми розробками в галузі радіаційного контролю. У пресслужбі компанії Spacebit для BBC News Україна пояснили ключову наукову мету місії: «Головним завданням цього місяцехода є дослідження так званих

лавових труб на Місяці – підземних печер, що утворилися внаслідок давніх потоків базальтової лави. За оцінками науковців, ширина цих утворень може сягати до п'яти кілометрів у деяких місцях. Наукова спільнота покладає великі надії на ці печери, оскільки вважається, що саме там можуть існувати найбільш сприятливі умови для майбутнього будівництва людських поселень на Місяці, зокрема з огляду на значно нижчий рівень радіаційного фону та стабільніший температурний режим порівняно з поверхнею супутника Землі». Це яскраво ілюструє потенціал українсько-британської співпраці у високотехнологічних галузях та внесок українських фахівців у міжнародні космічні дослідження.

Висновки до розділу 1

Аналізуючи еволюцію українсько-британських відносин, можна констатувати їхню стійку тенденцію до якісного розвитку, що пройшла шлях від формального визнання незалежності України до формування повноцінного стратегічного партнерства. Ранній етап характеризувався встановленням дипломатичних контактів та підписанням перших двосторонніх угод, які заклали правову основу для подальшої співпраці. Важливими віхами цього періоду стали обмін посольствами, укладення консульських домовленостей та меморандуму про вільне пересування, що сприяло активізації міждержавних зв'язків у різних сферах.

Подальший розвиток відносин відзначався розширенням сфер співробітництва, включаючи підписання ключових документів, таких як Будапештський меморандум про гарантії безпеки та Конвенція про уникнення подвійного оподаткування. Ці угоди не лише сприяли зміцненню політичної довіри, але й створювали сприятливі умови для економічної взаємодії та залучення інвестицій. Регулярні двосторонні зустрічі на високому рівні відігравали важливу роль у підтримці динамічного діалогу та визначенні перспективних напрямків співпраці, особливо в контексті євроінтеграційних прагнень України, які активно підтримувалися Великою Британією.

Помаранчева революція 2004 року та подальші демократичні перетворення в Україні отримали активну підтримку з боку Великої Британії, яка надавала

політичну та фінансову допомогу. У період 2009-2013 років ключовим пріоритетом британської політики щодо України стало сприяння підписанню Угоди про асоціацію з ЄС. Після початку російської агресії у 2014 році Велика Британія зайняла принципову позицію на підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, ініціюючи та підтримуючи міжнародні санкції проти Росії, а також надаючи значну військову допомогу, зокрема через операцію ORBITAL. Brexit, хоч і став знаковою подією, не змінив стратегічного курсу Великої Британії щодо підтримки України, що підтверджується підписанням у 2020 році Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство. Ця угода стала якісно новим етапом у відносинах, охоплюючи широкий спектр взаємних інтересів та підкреслюючи довгостроковий характер стратегічного партнерства між двома країнами, особливо в умовах повномасштабної війни, розв'язаної Росією у 2022 році, де Велика Британія виявилася одним із найважливіших союзників України.

Підсумовуючи, українсько-британські відносини являють собою приклад динамічного та всебічного стратегічного партнерства, що постійно еволюціонує та поглиблюється. Від початкового етапу формального визнання незалежності України, обидві країни пройшли значний шлях, демонструючи взаємну зацікавленість у розвитку співробітництва в широкому спектрі сфер. Ключовими факторами, що сприяли зміцненню цих зв'язків, стали спільні демократичні цінності, взаємна підтримка на міжнародній арені та прагнення до миру та стабільності в Європі.

Протягом багатьох років Україна та Велика Британія вибудовували міцну політичну основу для співпраці, що підтверджується регулярними двосторонніми візитами, підписанням важливих міждержавних угод та узгодженими позиціями щодо ключових міжнародних питань. Особливо важливу роль у цьому контексті відіграє непохитна підтримка Великою Британією суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російської агресії, що зробило її одним із найважливіших союзників нашої держави.

Окрім політичної сфери, значний прогрес спостерігається у військово-оборонній співпраці, де Велика Британія надає суттєву допомогу у підготовці

українських військовослужбовців, розвитку Військово-Морських та Повітряних Сил України. Операція ORBITAL стала символом цієї ефективної співпраці. Водночас, економічні зв'язки, хоч і мають значний потенціал для подальшого зростання, також демонструють позитивну динаміку, чому сприяє підписання Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство. Крім того, співпраця в науково-технічній та аерокосмічній галузях, прикладом чого є успішна діяльність компаній, заснованих українцями у Великій Британії, відкриває нові перспективи для інноваційного розвитку обох країн.

У майбутньому стратегічне партнерство між Україною та Великою Британією, ймовірно, продовжить зміцнюватися, охоплюючи нові сфери взаємних інтересів та реагуючи на мінливі геополітичні виклики. Підтримка Великою Британією євроінтеграційних прагнень України, а також спільні зусилля у протистоянні агресії та захисті демократичних цінностей залишатимуться ключовими елементами цієї важливої двосторонньої співпраці.

РОЗДІЛ 2

ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

2.1. Сучасний стан розвитку економіки Великої Британії

Велика Британія мала значний вплив на європейську інтеграцію, приєднавшись до Європейських Співтовариств у 1973 році. Протягом свого членства країна відігравала ключову роль у формуванні економічного та політичного ландшафту Європи, будучи важливим учасником спільних ініціатив та процесів. Її економічна потужність та політичний вплив робили її одним з ключових гравців у європейському блоці, сприяючи розвитку спільного ринку та поглибленню економічної співпраці між країнами-членами. Аналіз розвитку Великої Британії до виходу з ЄС підтверджував її лідерські позиції за багатьма економічними показниками.

На момент виходу з ЄС Велика Британія зберігала свої передові позиції у світовій економіці. За розміром номінального ВВП вона посідала п'яте місце у світі, демонструючи значну економічну міць. Її зовнішньоекономічні зв'язки були широкими та глибокими, відображаючи активну участь у міжнародній торгівлі та інвестиціях. Ступінь розвитку національного виробництва також залишався високим, охоплюючи різноманітні галузі економіки. Крім того, будучи другою за розміром економікою в ЄС, Велика Британія виробляла значну частку загальноєвропейського валового продукту, близько 15 %, що підкреслювало її важливість для економічної стабільності та зростання в регіоні.

Особливо варто відзначити роль Великої Британії як провідного міжнародного фінансового центру. Лондон історично склався як один з найважливіших фінансових хабів світу, залучаючи значні потоки капіталу та надаючи широкий спектр фінансових послуг. Країна характеризується високорозвиненими фондовим, банківським та страховим ринками, які відіграють ключову роль не лише у внутрішній економіці, але й у глобальній фінансовій системі. Ці ринки забезпечують ефективне розміщення капіталу,

управління ризиками та сприяють економічному зростанню як у Великій Британії, так і за її межами.

Аналіз основних економічних показників Великої Британії за період 2005-2023 рр. демонструє неоднозначну динаміку розвитку. Протягом цього часу спостерігалось значне зростання номінального ВВП, який збільшився з 2543 млрд дол. США у 2005 році до 3381 млрд дол. США у 2023 році, що становить приріст у 132,9 % порівняно з 2020 р. ВВП на душу населення також показав позитивну тенденцію, зростаючи з 41969 дол. США до 49224 дол. США за той самий період, що на 117,3 % вище рівня 2020 р. Це свідчить про загальне зростання економіки та добробуту населення.

Таблиця 2.1

Динаміка основних економічних показників розвитку Великої Британії, 2005-2023 рр.

Економічні показники	Роки				2023 р. до 2020 р.
	2005	2020	2015	2023	
ВВП, млн дол. США	2543188	2485483	2927911	3380855	132,9
ВВП на душу населення, дол. США	41969	39448	44782	49224	117,3
Зростання реального ВВП, %	2,73	2,23	2,22	0,34	-2,39
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	-1,98	-2,77	-4,95	-3,30	-1,32
Курс обміну (до дол. США)	0,550	0,647	0,655	0,657	0,107

Джерело: розраховано автором за даними UNCTAD [52]

Однак, динаміка реального зростання ВВП була менш стабільною. Після відносно високих темпів зростання у 2005 р. (2,73 %), спостерігалось уповільнення, а у 2023 р. зростання становило лише 0,34 %. Порівняно з 2020 р., реальне зростання ВВП показало від'ємне значення (-2,39 %), що може відображати вплив пандемії COVID-19 та інших економічних потрясінь останніх років. Сальдо поточного рахунку протягом усього періоду залишалося від'ємним, сягнувши -3,30 % ВВП у 2023 р., що вказує на перевищення імпорту над експортом.

Курс обміну британського фунта стерлінга (GBP) щодо долара США протягом розглянутого періоду зазнав певних коливань, але загалом продемонстрував тенденцію до зміцнення. Зростання курсу з 0,550 у 2005 р. до 0,657 у 2023 р. (приріст на 0,107 порівняно з 2020 р.) може мати як позитивні

(зниження вартості імпорту), так і негативні (зростання вартості експорту) наслідки для економіки.

У 2023 р. дефіцит поточного рахунку Великої Британії продемонстрував незначне скорочення до 2,0 % ВВП порівняно з переглянутим показником у 2,1 % ВВП за попередній рік. Однак, в абсолютному грошовому вираженні дефіцит зріс з 53,1 млрд GBP у 2022 р. до 53,3 млрд GBP у 2023 р.

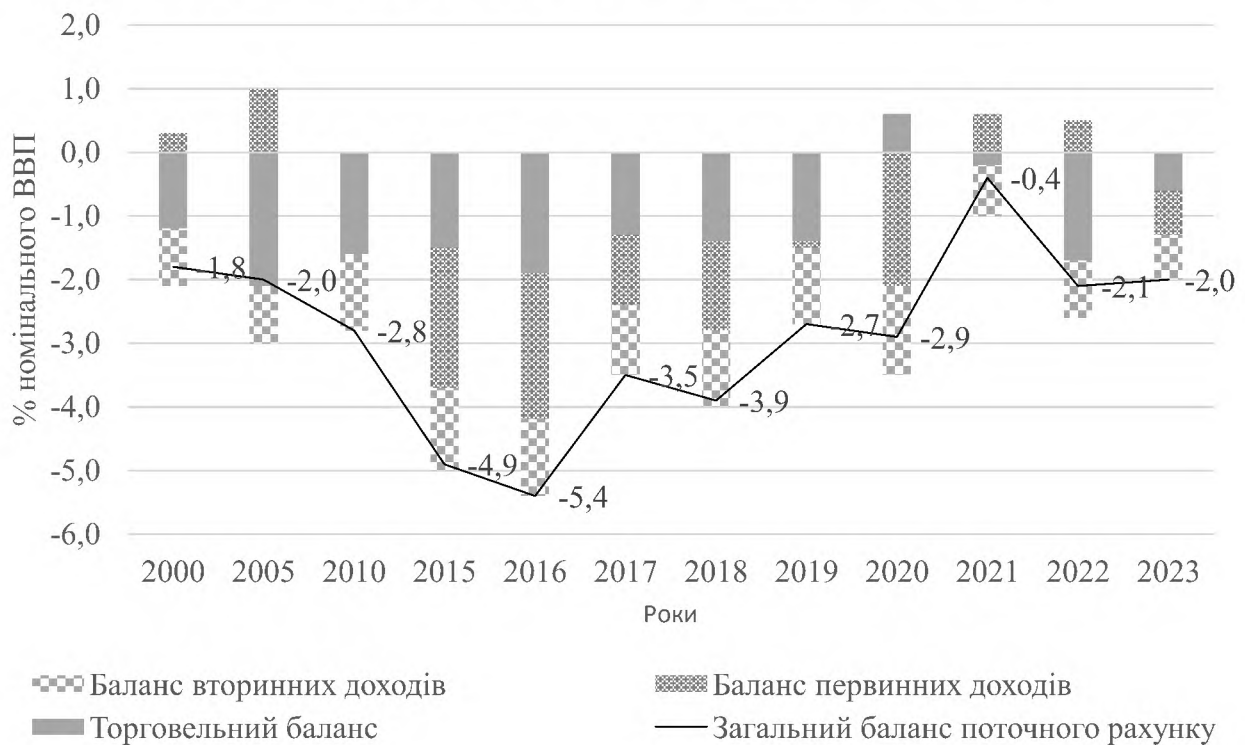

Рис. 2.1. Баланс поточного рахунку Великобританії як відсоток від номінального валового внутрішнього продукту (ВВП), 2000–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Торговельний баланс країни зафіксував позитивну динаміку, зменшивши дефіцит у 0,6 % ВВП у 2023 р. порівняно зі значнішим дефіцитом у 1,7 % ВВП у 2022 р. Водночас, баланс первинних доходів змінив свій напрямок, зафіксувавши дефіцит у 0,7 % ВВП у 2023 р. після профіциту у 0,5% ВВП у попередньому році. Дефіцит вторинних доходів також дещо скоротився, знизившись з 0,9 % ВВП у 2022 р. до 0,7 % ВВП у 2023 р.

У 2023 р. Велика Британія мала другий за величиною дефіцит поточного рахунку серед країн «Великої сімки» (G7), який становив 2,0 % від її номінального ВВП. Найбільший дефіцит серед країн G7 зафіксували США на

рівні 3,3 % ВВП. Це свідчить про те, що зовнішньоекономічна позиція Великої Британії була слабшою, ніж у більшості інших провідних розвинених економік світу, за винятком США.

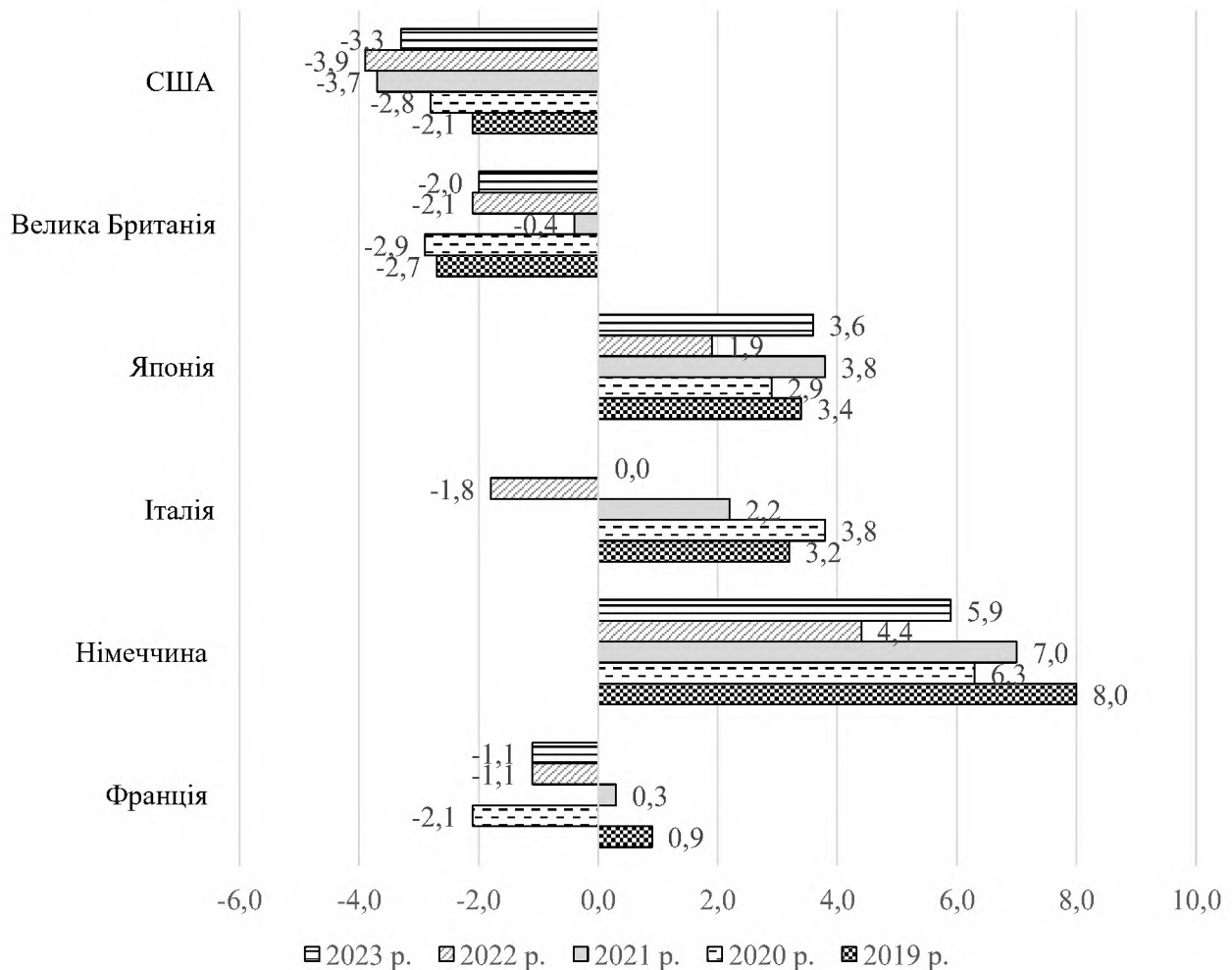

Рис. 2.2 Баланс поточних операцій економік G7 у відсотках від номінального ВВП, 2019–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Аналіз міжнародної торгівлі товарами Великої Британії за період 2005–2023 рр. показує значне зростання як експорту, так і імпорту, проте з суттєвим переважанням останнього, що призвело до збільшення від'ємного сальдо торговельного балансу.

Експорт товарів Великої Британії продемонстрував стійке зростання, збільшившись з 384,5 млрд дол. США у 2005 р. до 525,0 млрд дол. США у 2023 р. Загальне зростання експорту за цей період склало 136,6 %. Це свідчить про зростаючу конкурентоздатність британських товарів на світовому ринку та розширення зовнішньоторговельних зв'язків країни.

**Динаміка міжнародної торгівлі товарами Великою Британією,
2005-2023 рр.**

Загальна торгівля товарами, млн дол. США	Роки				2023 р. до 2005 р., %
	2005	2010	2015	2023	
Експорт товарів	384477	415959	465850	525016	136,6
Імпорт товарів	513673	591095	630003	791544	154,1
Сальдо торгівлі товарами	-129196	-175136	-164153	-266529	206,3

Джерело: розраховано автором за даними UNCTAD [52]

Імпорт товарів також показав значне зростання, збільшившись з 513,7 млрд дол. США у 2005 р. до 791,5 млрд дол. США у 2023 р., що становить приріст у 154,1 %. Це відображає зростаючий внутрішній попит на іноземні товари та залежність Великої Британії від імпорتنих поставок у різних секторах економіки. Внаслідок більш швидкого зростання імпорту порівняно з експортом, сальдо торгівлі товарами Великої Британії залишалося від'ємним протягом усього розглянутого періоду та значно погіршилося. Від'ємне сальдо зросло з -129,2 млрд дол. США у 2005 р. до -266,5 млрд дол. США у 2023 р., що становить збільшення на 206,3 %. Це вказує на стійку тенденцію перевищення вартості імпортованих товарів над вартістю експортованих, що може мати певний тиск на платіжний баланс країни та свідчити про структурні особливості британської економіки.

Експорт послуг Великої Британії показав вражаюче зростання, збільшившись з 254,4 млрд дол. США у 2005 р. до 584,2 млрд дол. США у 2023 р., що становить приріст у 229,7 %. Це підкреслює зростаючу конкурентоздатність та важливість британського сектору послуг на світовому ринку, охоплюючи широкий спектр галузей, від фінансових та бізнес-послуг до освіти та креативних індустрій.

Імпорт послуг також продемонстрував значне зростання, збільшившись з 175,9 млрд дол. США у 2005 р. до 393,9 млрд дол. США у 2023 р. (приріст на 223,9 %). Це відображає зростаючий внутрішній попит на різноманітні іноземні послуги, що є характерним для розвиненої економіки з високим рівнем міжнародної інтеграції.

**Динаміка міжнародної торгівлі послугами Великою Британією,
2005-2023 рр.**

Загальна торгівля послугами, млн дол. США	Роки				2023 р. до 2005 р.,
	2005	2010	2015	2023	
Експорт послуг	254361	302950	386120	584214	229,7
Імпорт послуг	175919	191142	239125	393941	223,9
Сальдо торгівлі послугами	78442	111808	146995	190274	242,6
Експорт послуг за основними категоріями (як % від загальної кількості послуг)					
Транспорт	13,2	9,9	9,4	6,5	-6,7
Подорожі	13,5	12,7	15,2	12,7	-0,8
Інші послуги	72,4	75,9	73,4	79,0	6,6

Джерело: розраховано автором за даними UNCTAD [52]

Позитивне сальдо торгівлі послугами Великою Британією постійно зростали протягом аналізованого періоду. З 78,4 млрд дол. США у 2005 р. збільшилися до 190,3 млрд дол. США у 2023 р. показавши приріст у 242,6 %. Це свідчить про сильну конкурентну позицію Великої Британії на світовому ринку послуг та значний внесок цього сектору в загальний платіжний баланс країни.

Аналіз експорту послуг за основними категоріями показує цікаві зміни у структурі. Частка транспортних послуг у загальному експорті скоротилася з 13,2 % у 2005 р. до 6,5 % у 2023 році (-6,7 %). Частка туристичних послуг також дещо зменшилася, з 13,5 % до 12,7 % (-0,8 %). Натомість, категорія "Інші послуги", яка включає фінансові, бізнес, телекомунікаційні, комп'ютерні, інформаційні та інші послуги, значно зросла, збільшивши свою частку з 72,4 % до 79,0 %. Це підкреслює зростаючу важливість висококваліфікованих та технологічно інтенсивних послуг в експортній структурі Великої Британії.

У 2023 р. торговельний баланс Великої Британії продемонстрував позитивну динаміку, скоротивши свій дефіцит до 0,6 % ВВП порівняно з дефіцитом у 1,7 % ВВП у 2022 р. Це підвищення стало результатом комбінації факторів, а саме незначного зменшення позитивного сальдо торгівлі послугами та більш суттєвого скорочення дефіциту в торгівлі товарами (рис. 2.3).

У 2023 р. дефіцит торгівлі товарами Великої Британії продемонстрував значне скорочення, зменшившись до 6,9 % ВВП (187,7 млрд GBP) порівняно з 8,2 % ВВП (206,5 млрд GBP) у 2022 р.

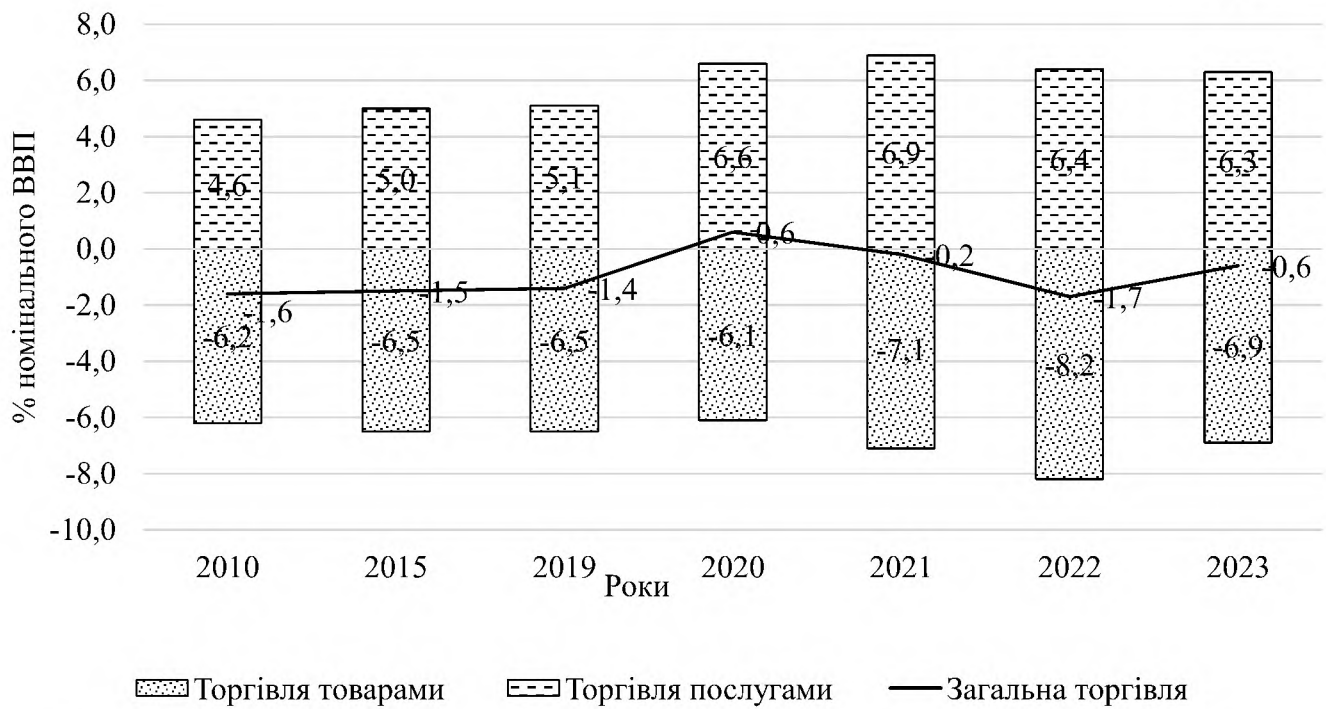

Рис. 2.3. Торговий баланс Великобританії, як відсоток від номінального ВВП, 2010–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Ключовими факторами цього поліпшення стали зменшення дефіциту в торгівлі готовими промисловими товарами, зокрема електричними та механічними машинами (з 4,1 % ВВП до 3,2 % ВВП), а також скорочення дефіциту в торгівлі паливом, таким як вугілля, газ та електроенергія (з 1,2 % ВВП до 0,8 % ВВП). Таким чином, позитивний вплив від зменшення дефіциту у зазначених категоріях товарів став визначальним у загальному скороченні дефіциту торговельного балансу Великої Британії у 2023 р.

У 2023 р. найбільшу частку імпорту за вартістю займали автомобілі, що свідчить про значний внутрішній попит на імпортні транспортні засоби. Друге місце посідає перероблена нафта, підкреслюючи залежність країни від імпортних нафтопродуктів. Сира нафта та механічні генератори електроенергії (проміжні) мали схожі обсяги імпорту, вказуючи на важливість імпорту енергетичних ресурсів та комплектуючих для промисловості. Найменшу частку серед топ-5 імпортних товарів становили медичні та фармацевтичні продукти (рис. 2.4).

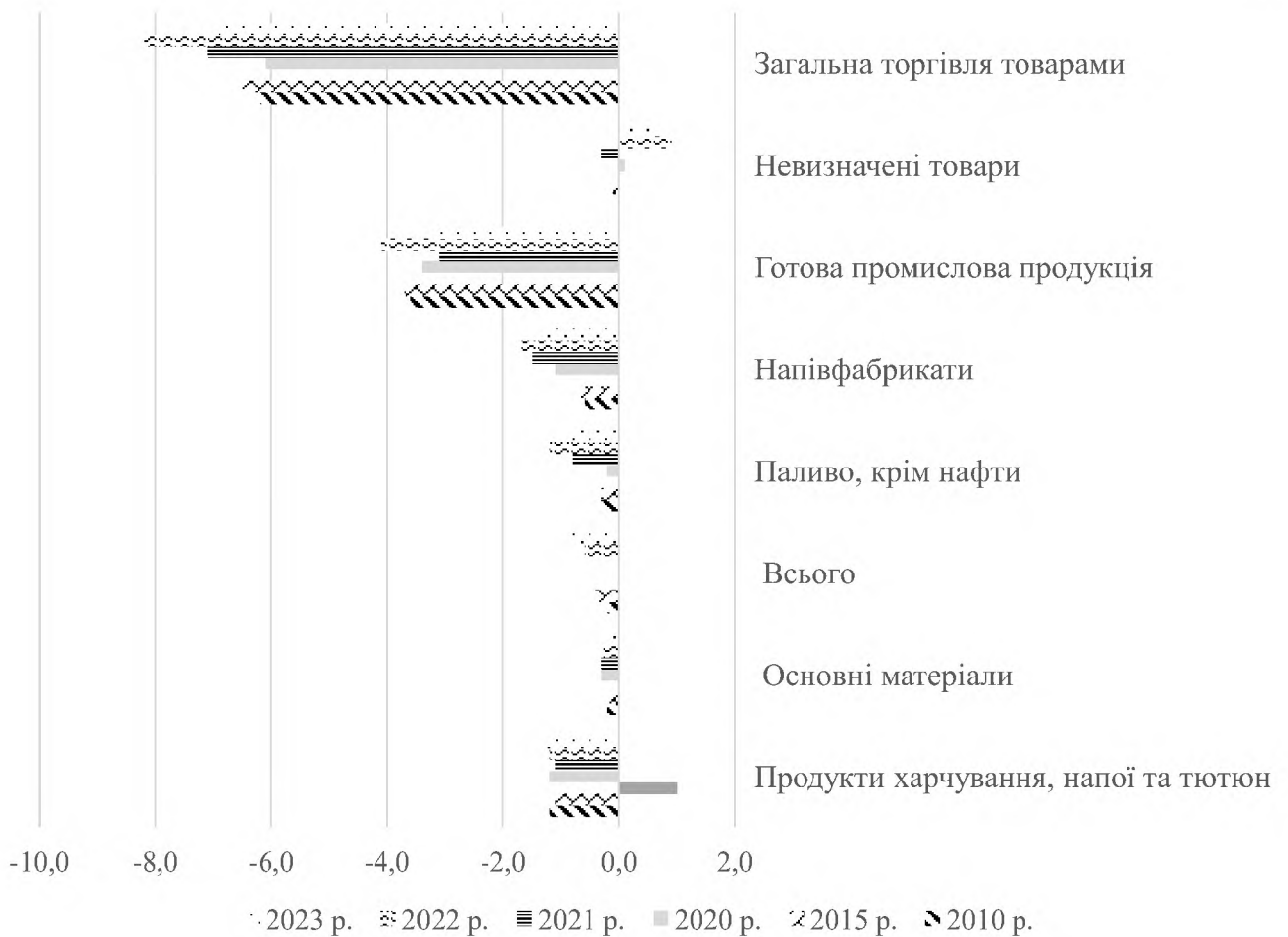

Рис. 2.4. Сальдо торгівлі товарами Великою Британією, у відсотках від номінального ВВП, 2010–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Аналіз змін за останні п'ять років виявляє значне зростання імпорту переробленої нафти та сирої нафти (на 33 % відповідно), а також механічних генераторів електроенергії (проміжних) (на 28 %). Водночас, імпорт автомобілів продемонстрував незначне зростання (на 7 %), а імпорт медичних та фармацевтичних продуктів скоротився (на 3 %).

У 2023 р. структура топ-5 експорту товарів Великої Британії характеризувалася лідерством за вартістю невизначених товарів (близько 30 млн GBP) та механічних генераторів електроенергії (проміжних) (близько 34 млн GBP), які розділили перше місце за обсягом. Далі за обсягом експорту йшли автомобілі (близько 34 млн GBP), медичні та фармацевтичні продукти (близько 27 млн GBP) та сира нафта (близько 20 млн GBP).

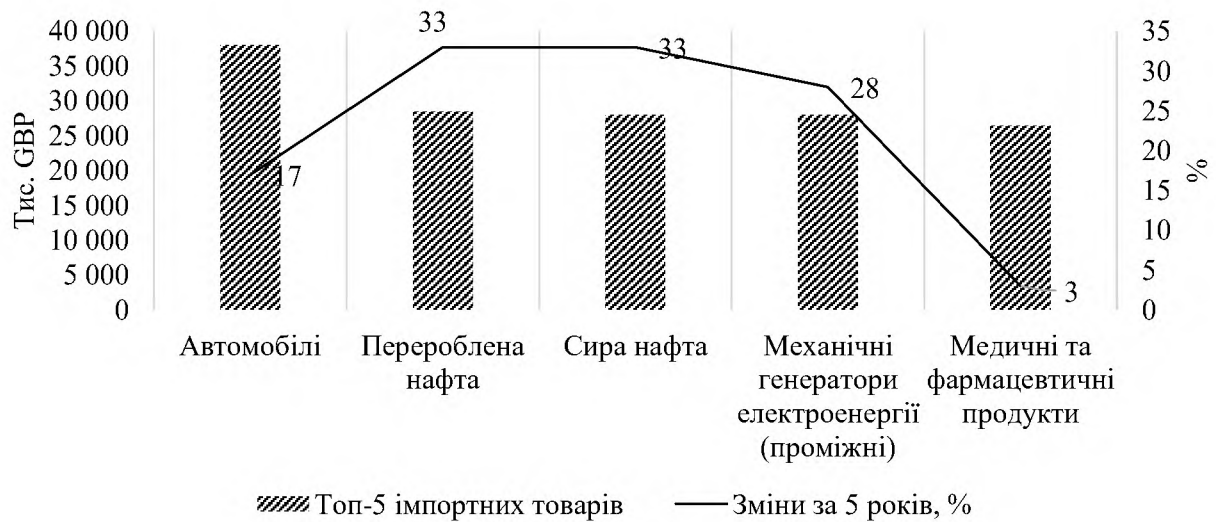

Рис. 2.5. Топ-5 імпорту товарів у Великій Британії 2023 р.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Аналіз динаміки виявив зростання експорту невизначених товарів на 568 %, що вказує на потенційні нові напрямки експорту. Зростання також продемонстрував експорт механічних генераторів електроенергії на 43 %. Зростання експорту медичних та фармацевтичних продуктів (на 8 %) та автомобілів (на 5 %) відбувалося значно меншими темпами. Водночас, експорт сирової нафти зазнав суттєвого скорочення на 45 %.

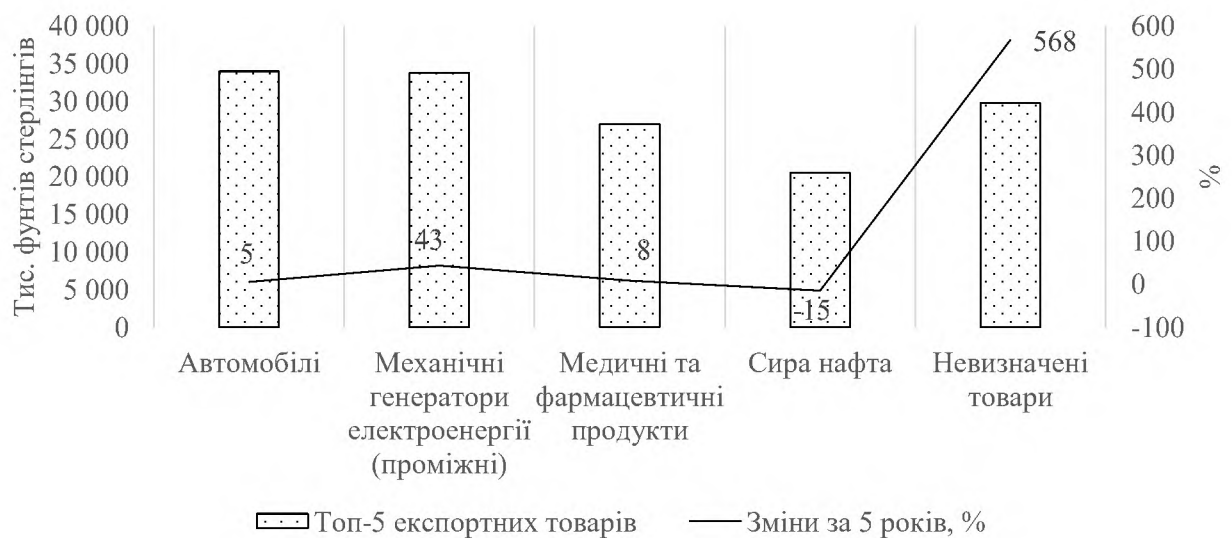

Рис. 2.6. Топ-5 експорту товарів Великої Британії 2023 р.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

На основі рисунку 2.7 можна зробити висновок, що торговельні відносини Велика Британія у 2023 р. були зосереджені насамперед з країнами Європи та Північної Америки. Німеччина є найбільшим торговельним партнером, дещо випереджаючи США. Китай також є важливим партнером, хоч і з меншим обсягом торгівлі. Нідерланди та Франція завершують п'ятірку основних торговельних партнерів. Ця структура відображає як географічну близькість та інтеграційні процеси в Європі, так і важливість трансатлантичних зв'язків для економіки Великобританії.

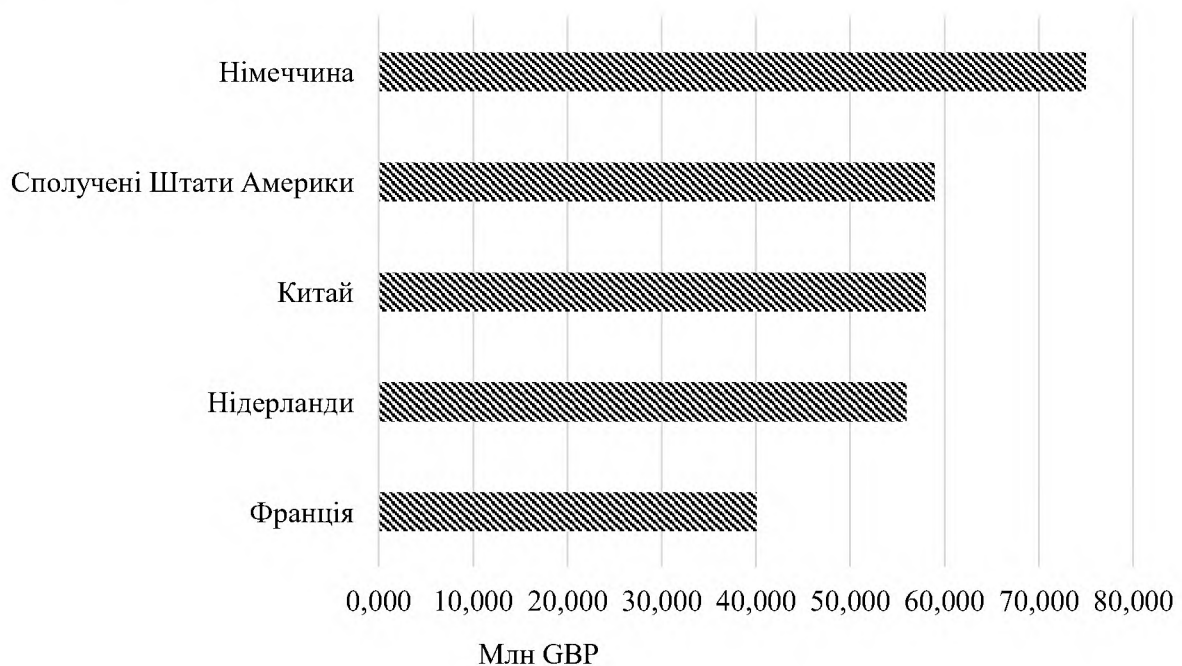

Рис. 2.7. Основні партнери у торгівлі товарами Великобританії, 2023 р.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

У період з 2022 по 2023 рр. загальний профіцит торгівлі послугами продемонстрував незначне скорочення у відношенні до ВВП. Цей показник зменшився з 6,4 % ВВП, що становило 162,4 млрд GBP у 2022 р., до 6,3 % ВВП, або 172,6 млрд GBP у 2023 р. Така динаміка відображає складні процеси, що відбувалися в окремих секторах ринку послуг.

При детальному аналізі спостерігаємо збільшення дефіциту в секторі туристичних послуг. Якщо у 2022 р. він складав 0,5 % ВВП (11,5 млрд GBP), то у 2023 р. зріс до 0,8 % ВВП (22,2 млрд GBP). Відповідно, імпорт туристичних

послуг значно перевищив експорт, збільшившись на 14,5 млрд GBP проти зростання експорту лише на 3,8 млрд GBP. Подібна тенденція спостерігалася і в торгівлі послугами інтелектуальної власності, де профіцит скоротився з 0,3 % ВВП (6,6 млрд GBP) у 2022 р. до 0,2 % ВВП (4,9 млрд GBP) у 2023 р. Імпорт у цій категорії також зростає швидше (на 2,7 млрд GBP), ніж експорт (на 1,0 млрд GBP).

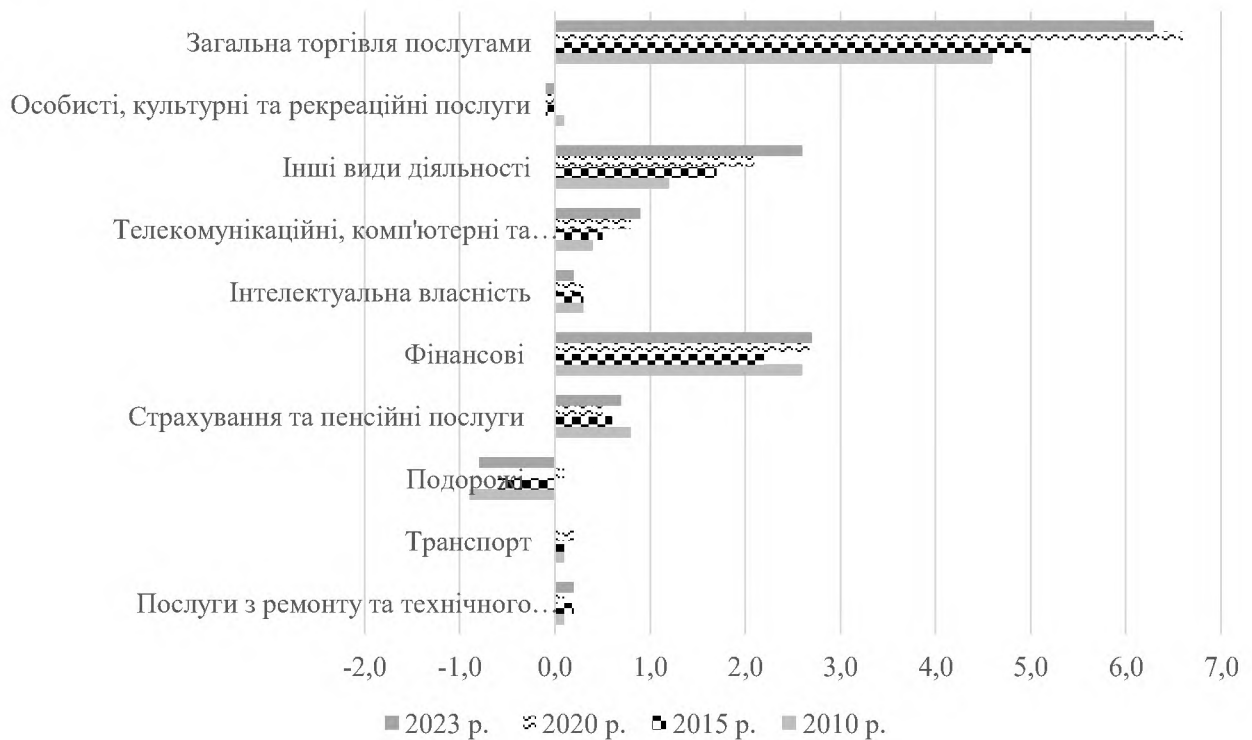

Рис. 2.8. Сальдо торгівлі послугами за видами послуг, як відсоток від номінального ВВП Великої Британії, 2010–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Позитивну динаміку продемонстрували фінансові та інші бізнес-послуги. Профіцит фінансових послуг зріс з 2,5 % ВВП (64,1 млрд GBP) у 2022 р. до 2,7 % ВВП (73,2 млрд GBP) у 2023 р. Експорт фінансових послуг збільшився на 11,1 млрд GBP, значно перевищивши зростання імпорту на 2,0 млрд GBP. Аналогічна ситуація склалася і в секторі інших бізнес-послуг, де профіцит зріс з 2,4 % ВВП (60,9 млрд GBP) до 2,6 % ВВП (69,6 млрд GBP). Експорт цих послуг збільшився на 23,5 млрд GBP, тоді як імпорт зріс на 14,9 млрд GBP. Таким чином, зростання профіциту в окремих ключових секторах частково нівелювало негативні

тенденції в інших сферах, зумовивши незначне загальне скорочення профіциту торгівлі послугами.

Надходження ПІІ до Великої Британії протягом 2005-2023 рр. були досить волатильними. У 2005 р. обсяг надходжень сягнув 182,9 млрд дол. США, проте згодом спостерігалось значне зниження. У 2023 р. надходження ПІІ становили - 89,2 млрд дол. США, що відображає відтік інвестицій і становить -48,79 % від рівня 2005 р. Така динаміка пов'язана з різними факторами, включаючи зміни в глобальній економічній кон'юнктурі, внутрішню економічну політику Великої Британії та її відносини з іншими країнами, зокрема вихід з ЄС.

Таблиця 2.4

**Динаміка фінансових потоків Великої Британії, 2005-2023 рр.,
млн дол. США**

Показники	Роки				2023 р. до 2005 р.
	2005	2010	2015	2023	
Надходження ПІІ	182927,94	58200,28	39185,70	-89247,38	-48,79
Відтік ПІІ	88560,32	48091,80	-66821,48	2007,36	2,27
Особисті перекази, % ВВП	0,24	0,20	0,17	0,13	-0,11

Джерело: розраховано автором за даними UNCTAD [52]

Відтік ПІІ з Великої Британії також демонстрував коливання, але в меншій мірі. У 2005 р. відтік становив 88,6 млрд дол. США. У 2023 р. цей показник склав 2,1 млрд дол. США, що становить зростання на 2,27 % порівняно з 2005 р. Варто зазначити значний від'ємний показник відтоку ПІІ у 2015 р., що становив - 66,9 млрд дол. США.

Частка особистих переказів у ВВП Великої Британії демонструвала стабільну тенденцію до зниження протягом усього періоду. З 0,24 % ВВП у 2005 р. цей показник поступово зменшився до 0,13 % ВВП у 2023 р., що становить зниження на 0,11 в.п. Що свідчити про зміни в міграційних процесах, структурі зайнятості іноземних працівників.

Норма прибутку є важливим економічним показником, що відображає дохідність зовнішніх інвестицій, які належать як британським інвесторам за кордоном, так і нерезидентам у Великій Британії. На її величину впливає низка економічних і фінансових чинників, серед яких значну роль відіграють зміни

процентних ставок. У 2023 р. британські інвестори зафіксували зростання норми прибутку від своїх закордонних інвестицій (активів) до 3,6 %, порівняно з 2,7 % у 2022 р. Водночас нерезиденти, які інвестували у Великій Британії (зобов'язання), спостерігали ще більш значне зростання цього показника – з 2,5 % до 3,6 % за аналогічний період.

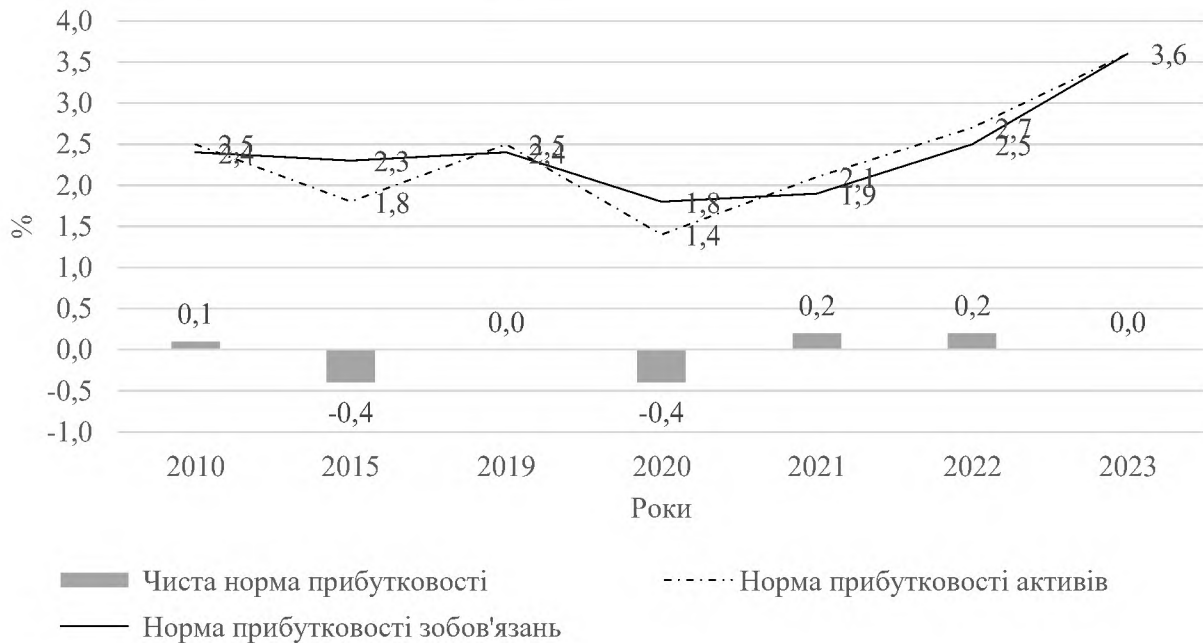

Рис. 2.9. Динаміка норми прибутку на британські інвестиції за кордоном та іноземні інвестиції у Великобританію, 2010-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Рівні норми прибутку як для британських інвесторів за кордоном, так і для нерезидентів у Великій Британії у 2023 році досягли найвищих значень з 2008 р. Одним із ключових факторів, що зумовили цю тенденцію, стало підвищення глобальних процентних ставок протягом останніх років. Зростання процентних ставок безпосередньо впливає на дохідність боргових інструментів та опосередковано – на прибутковість інших видів інвестицій, сприяючи збільшенню загальної норми прибутку від міжнародної інвестиційної діяльності.

Протягом тривалого часу Велика Британія залишається чистим позичальником у відносинах з рештою світу, що зумовлено хронічним дефіцитом її поточного рахунку. Для покриття цього дефіциту (а також дефіциту

капітального рахунку) країна змушена залучати чисті фінансові надходження з-за кордону. Це відбувається або шляхом продажу внутрішніх активів іноземним інвесторам, або через нарощування зовнішніх зобов'язань перед іншими країнами. Варто зазначити, що Велика Британія фіксує щорічний дефіцит поточного рахунку починаючи з 1984 року.

Рис. 2.10. Вхідні та зовнішні фінансові потоки Великобританії, 2010–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

У 2023 р. чистий приплив фінансових коштів до Великої Британії склав 48,1 млрд GBP, або 1,8 % ВВП. Цей результат є різницею між загальним фінансовим припливом у розмірі 325,0 млрд GBP (11,9 % ВВП) та фінансовим відтоком, що досяг 276,9 млрд GBP (10,2 % ВВП). Аналізуючи структуру фінансового відтоку, спрямованого на придбання іноземних активів британськими інвесторами, найбільш значущою зміною стало зростання портфельних інвестицій. Якщо у 2022 р. в цій категорії спостерігався дефіцит у розмірі 68,9 млрд GBP, то у 2023 р. зафіксовано профіцит у 252,5 млрд GBP. Загалом прямі інвестиції за кордон скоротилися, проте відбулося збільшення інвестицій в акціонерний капітал, де дефіцит у 12,7 млрд GBP у 2022 р. змінився на профіцит у 19,5 млрд GBP у 2023 р. Крім того, зменшення відтоку коштів за статтею «інші інвестиції за кордон» також сприяло зниженню загального обсягу відтоку на 126,5 млрд GBP між 2022 та 2023 рр.

Що стосується залучення іноземних коштів, найбільш помітне зростання спостерігалось в категорії «інші інвестиції у Великій Британії», обсяг яких збільшився зі 145,3 млрд GBP у 2022 р. до 327,2 млрд GBP у 2023 р. Також зросли портфельні інвестиції, оскільки нерезиденти збільшили свої вкладення в британські боргові цінні папери. Це зростання було частково компенсовано зменшенням обсягу прямих інвестицій в економіку Великої Британії.

Міжнародна інвестиційна позиція (МІП) являє собою звіт про вартість фінансових активів та зобов'язань країни по відношенню до решти світу на певну дату, зазвичай на кінець звітного періоду (для річних оцінок – 31 грудня). МІП є результатом початкового сальдо, фінансових потоків протягом періоду, а також змін, що не пов'язані з транзакціями, таких як переоцінка активів і зобов'язань через коливання цін та обмінних курсів.

За незмінних інших умов, збільшення дефіциту поточного рахунку, як правило, призводить до погіршення чистої МІП, тобто до зростання чистої позиції зовнішньої заборгованості (рис. 2.11) .

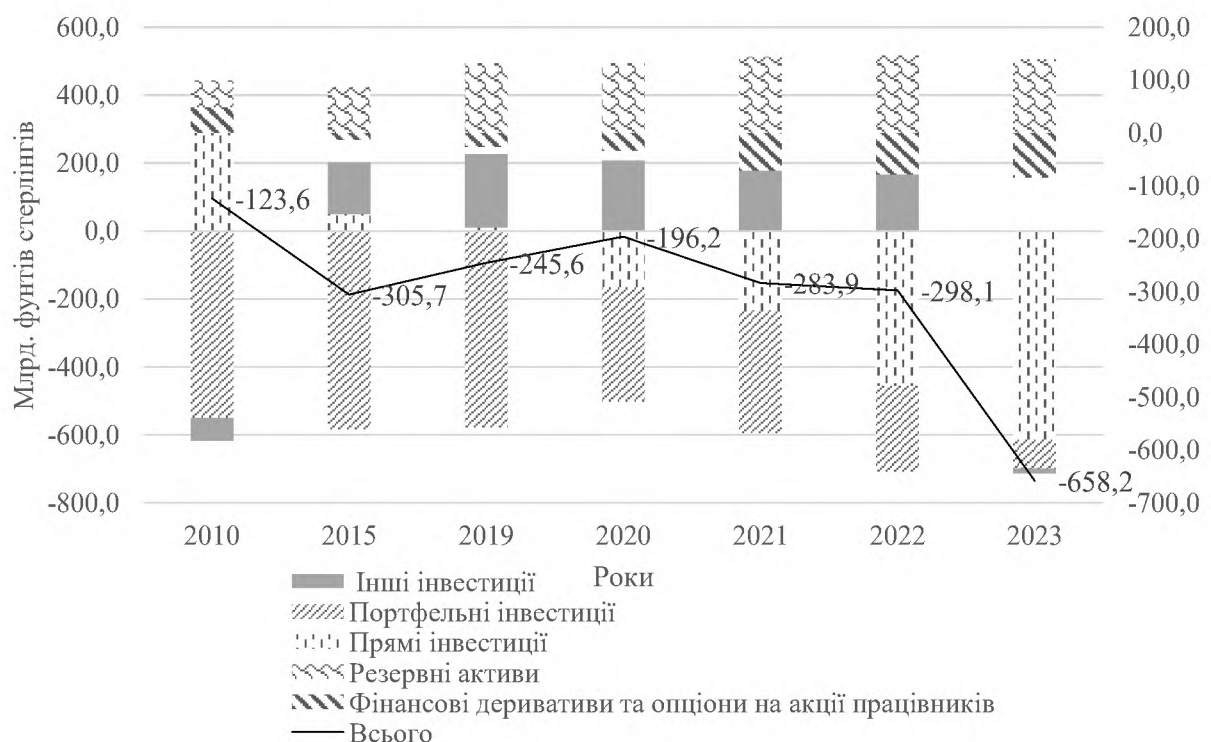

Рис. 2.11. Чиста міжнародна інвестиційна позиція Великобританії (ІІР), 2010-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Управління національної статистики Великої Британії [51]

Оцінка чистої позиції зовнішніх зобов'язань Великої Британії на кінець 2023 р. становила 658,2 млрд GBP, або 24,2 % ВВП. Це значно перевищує показник на кінець 2022 р., що складав 298,1 млрд GBP (11,8 % ВВП). Таке зростання чистої заборгованості значною мірою зумовлене зміною позиції щодо інших інвестицій, які трансформувалися з чистих активів у розмірі 340,5 млрд GBP у чисті зобов'язання. Водночас чисті прямі інвестиції також скоротилися на 144,6 млрд GBP у 2023 р. порівняно з чистими активами у розмірі 158,8 млрд GBP у 2022 р. Проте це скорочення було більш ніж компенсовано зменшенням чистих зобов'язань за портфельними інвестиціями на 166,6 млрд GBP.

2.2. Двосторонні торговельні відносини України та Великої Британії

Зростання двосторонніх торговельно-економічних зв'язків між Україною та Великою Британією значною мірою залежить від Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство [40]. Ця угода прийшла на зміну Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, запропонувавши нову основу для співпраці між країнами в багатьох галузях, таких як торгівля, економіка та політика.

Велика Британія активно підтримує Україну, особливо в економічному плані. Як крок для допомоги Україні у відбитті російської агресії, 4 квітня 2022 р. Велика Британія скасувала всі імпорتنі мита та тарифні обмеження на товари з України [44]. Це рішення, що є частиною Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Великою Британією [40], спрямоване на заохочення українського експорту та підтримку національної економіки під час війни.

У 2021 р., за даними Департаменту з питань бізнесу та торгівлі Великої Британії, основними статтями українського експорту до Великої Британії були: чорні метали – 26,6 % (поставки зросли в 2,4 рази); жири та олії тваринного або рослинного походження – 16,6 % (збільшення на 80 %); насіння і плоди олійних культур – 15,1 % (зростання на 49 %); зернові культури – 13,4 % (підвищення на

24 %); електричні машини – 7,5 % (збільшення на 10 %) [36].

У структурі імпорту товарів з Великої Британії в Україну найбільшу частку займали: засоби наземного транспорту, крім залізничного, – 22,6 % (обсяги зросли на 55,4 %); ядерні реактори, котли, машини – 15,4 % (збільшення на 57,7 %); різноманітна хімічна продукція – 8 % (зростання на 91 %); фармацевтична продукція – 7,4 % (обсяги зменшилися на 4,3 %) [36].

У 2023 р. торговельно-економічні відносини між Україною та Великою Британією виявили стійкість та здатність пристосовуватися до надзвичайних труднощів, викликаних російською агресією. Попри війну, двостороннє співробітництво продовжувало розвиватися, хоча структура та обсяги торгівлі зазнали значних змін.

Однією з головних тенденцій стало істотне перетворення структури українського експорту до Великої Британії. Раніше провідну роль в експорті відігравали чорні метали, але у 2023 р. їхня частка суттєво зменшилася. Це було спричинено багатьма факторами, серед яких руйнування промислових об'єктів, блокування морських портів та порушення логістичних шляхів через бойові дії.

Як наслідок, відбулося зростання значення інших категорій товарів, таких як сільськогосподарська продукція, харчові продукти та продукція хімічної промисловості. Це демонструє здатність українських виробників пристосовуватися до нових обставин та шукати нові ринки для своєї продукції [35].

В 2023 р. загальний обсяг експорту Великої Британії до України становив 952 млн GBP, з яких 641 млн припадало на товари, а 311 млн – на послуги. У порівнянні з попереднім роком, експорт товарів з Великої Британії до України зріс на 64 млн млрд GBP, а експорт послуг – на 89 млн млрд GBP. За той самий період загальний імпорт Великої Британії з України склав 571 млн млрд GBP, що на 39 млн млрд GBP менше, ніж у 2022 р. (рис. 2.12).

Загальний обсяг імпорту Великої Британії з України в 2023 р. становив 571 млн GBP, з яких 326 млн припадало на товари, а 245 млн – на послуги. У порівнянні з 2022 р., імпорт товарів з України до Великої Британії зменшився на 48 млн GBP, тоді як імпорт послуг зріс на 9 млн GBP. У результаті, Велика

Британія зафіксувала загальний торговельний профіцит з Україною у розмірі 381 млн GBP, що більше, ніж профіцит у 189 млн GBP у 2022 р. [2].

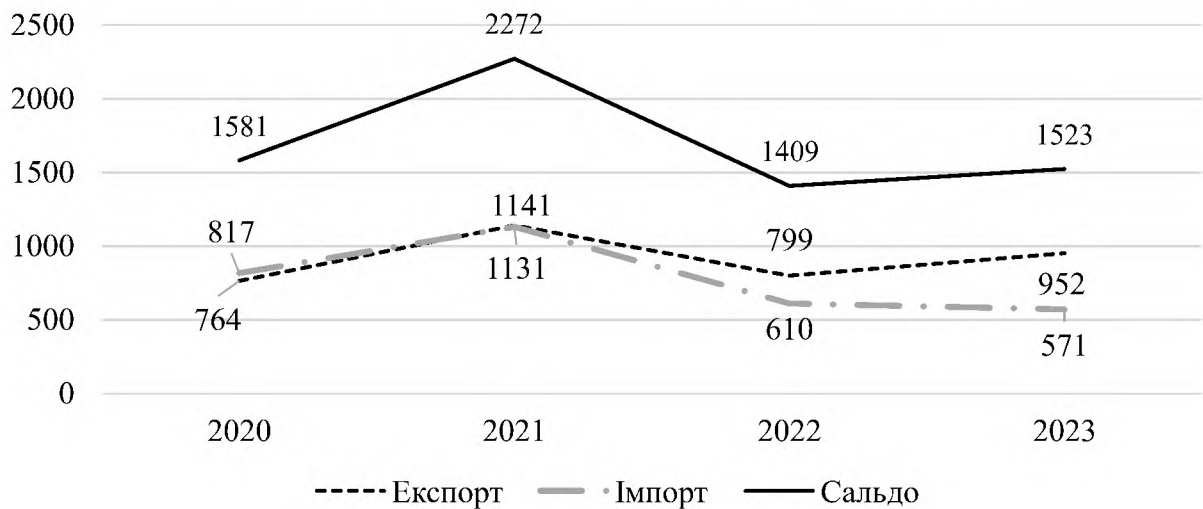

Рис. 2.12. Торгівля між Великою Британією та Україною, 2014-2023 рр., млн GBP

Джерело: розраховано автором за даними Департамент бізнесу та торгівлі Великої Британії [50]

У 2023 р. Велика Британія мала позитивне сальдо в торгівлі товарами з Україною на рівні 315 млн GBP, порівняно з 203 млн GBP у 2022 р. Крім того, до кінця 2023 р. Велика Британія зафіксувала профіцит у торгівлі послугами з Україною у розмірі 66 млн GBP, тоді як у 2022 р. спостерігався дефіцит у 14 млн GBP [2].

У 2023 р. загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Великою Британією та Україною (сума експорту та імпорту) досяг 1,5 млрд GBP, що на 114 млн GBP більше у поточних цінах порівняно з 2022 р.

Протягом 2014-2023 рр. торговельний баланс між Великою Британією та Україною зазнав суттєвих коливань. Профіцит торговельного балансу Великої Британії у 2014 р. був зумовлений політичною та економічною нестабільністю в Україні, спричиненою анексією Криму Росією та початком конфлікту на Донбасі. Ці події призвели до падіння українського експорту та зростання потреби в імпортних товарах, зокрема з Великої Британії.

Дефіцит торговельного балансу Великої Британії у період з 2017 по 2019 рр. був пов'язаний зі збільшенням українського експорту, особливо

сільськогосподарської продукції та металів, на тлі поступової стабілізації української економіки.

Повернення до профіциту торговельного балансу Великої Британії у 2022-2023 рр. пояснюється повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Війна спричинила руйнування української економіки, скорочення виробництва та експорту, а також збільшення потреби в імпорті товарів першої необхідності, військової техніки та гуманітарної допомоги, значну частину якої надавала Велика Британія.

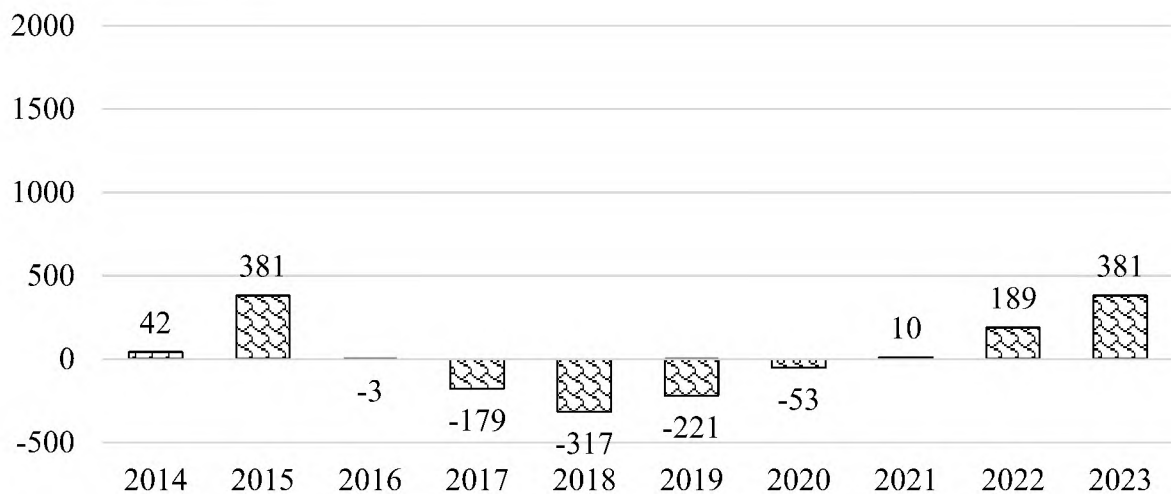

Рис. 2.13. Торговельний баланс Великої Британії з Україною, млн GBP

Джерело: розраховано автором за даними Департамент бізнесу та торгівлі Великої Британії [50]

Торговельний баланс у 2015, 2016, 2020 та 2021 рр. вказує на відносну стабільність торговельних відносин між обома країнами протягом цих періодів. Загалом, динаміка торговельного балансу Великої Британії з Україною у 2014-2023 рр. відображає складні політичні та економічні події, що відбувалися в Україні, а також зміни у структурі експорту та імпорту обох держав.

Станом на кінець 2023 р. Україна займала 76-ту позицію серед торговельних партнерів Великої Британії, забезпечуючи 0,1 % від загального обсягу торгівлі. Незважаючи на труднощі, спричинені політичною нестабільністю та військовою агресією, Україна зберегла свою присутність на британському ринку. Зокрема, вона посідала 52-ге місце серед країн, куди Велика Британія експортувала товари (0,2 % від загального обсягу), та 73-тє місце серед

країн, з яких Велика Британія імпортувала товари (0,1 % від загального обсягу). Ці показники вказують на те, що, хоча Україна не входить до числа ключових торговельних партнерів Великої Британії, вона все ж є важливим елементом двосторонніх торговельних зв'язків. Особливо багатообіцяючими сферами для подальшого поглиблення співробітництва є машинобудування, хімічна промисловість, сільське господарство, металургія та харчова промисловість.

На рисунку 2.14 представлено п'ятірку лідерів серед товарів, які Велика Британія імпортувала з України у 2023 р., у тис. GBP. Найбільший обсяг імпорту припадає на олійні культури та олійні плоди, що значно перевищує інші категорії та становить близько 80 тис. GBP. Другу позицію за обсягом імпорту займають механічні генератори електроенергії (проміжні), обсяг яких сягає приблизно 40 тис. GBP.

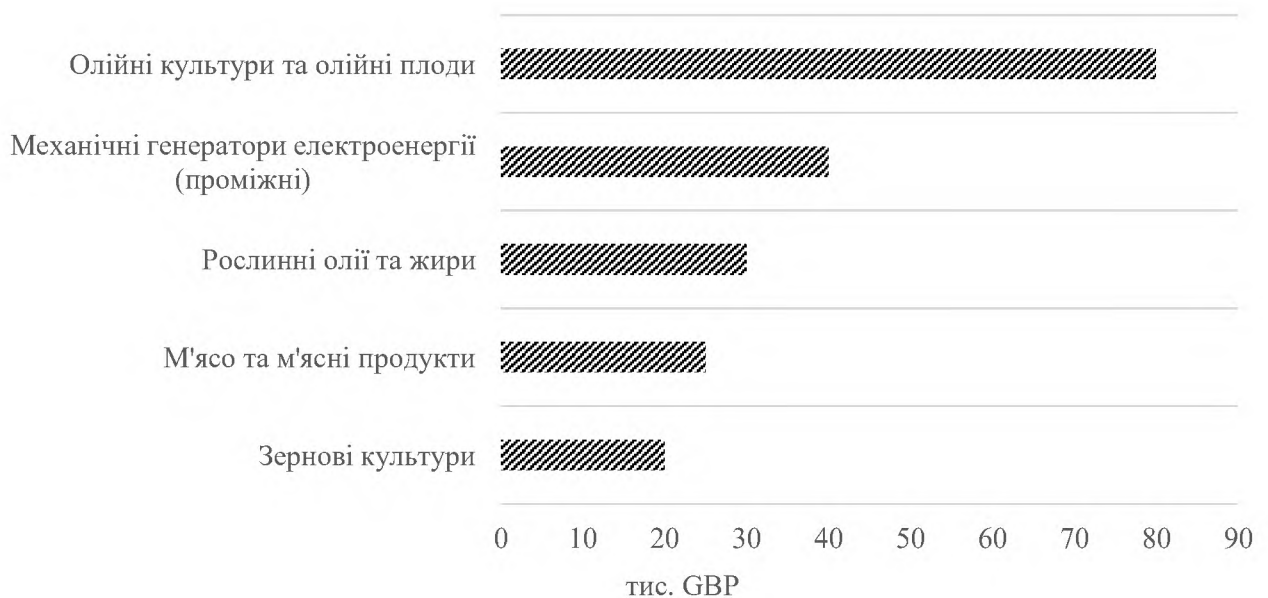

Рис. 2.14. Топ-5 імпорту товарів Великої Британії з України 2023 р.

Джерело: розраховано автором за даними Департамент бізнесу та торгівлі Великої Британії [50]

Імпорт рослинних олій та жирів становить близько 30 тис. GBP. М'ясо та м'ясні продукти імпортувалися на суму близько 20 тис. GBP, а зернові культури мають найменший показник серед представлених категорій – близько 15 тис. GBP. Таким чином, у 2023 р. олійні культури та олійні плоди були ключовою статтею імпорту товарів з України до Великої Британії.

На рисунку 2.15 представлено п'ятірку лідерів серед товарів, які Велика Британія експортувала до України у 2023 р., у тис. GBP, а також відсоткова зміна обсягів експорту за останні 5 років.

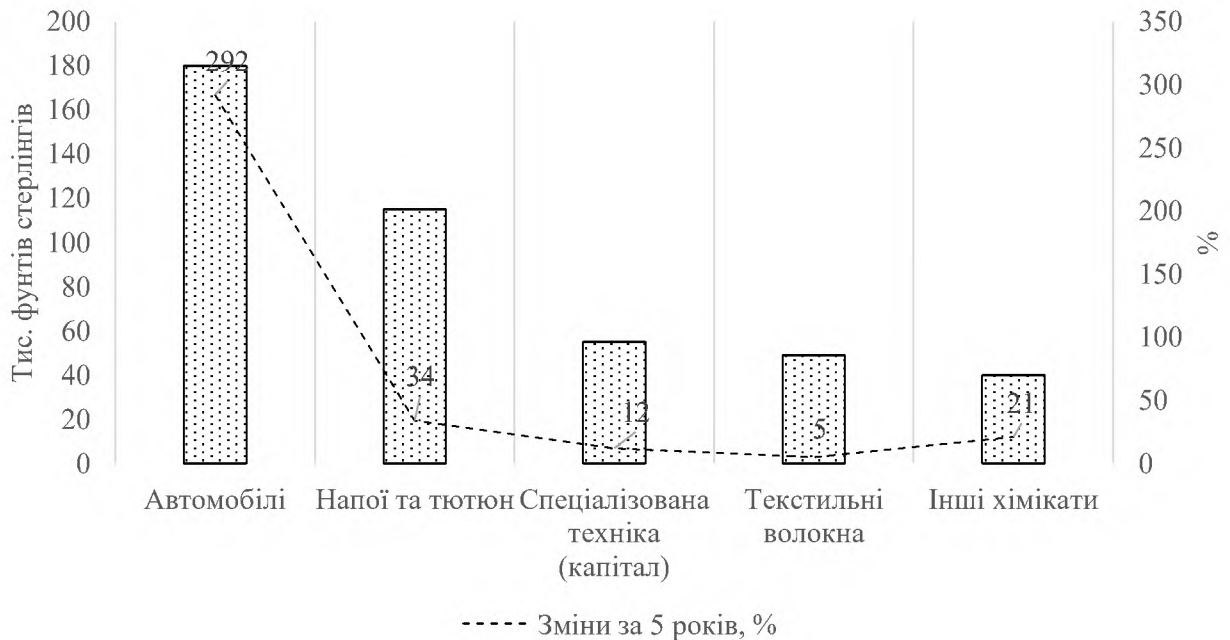

Рис. 2.15. Топ-5 експорту товарів Великої Британії в Україну 2023 р.

Джерело: розраховано автором за даними Департамент бізнесу та торгівлі Великої Британії [50]

Лідером за обсягом експорту є автомобілі, які становлять близько 180 тис. GBP, при цьому спостерігається значне зростання обсягів експорту за 5 років – на 292 %. Другу позицію займають напої та тютюн з обсягом експорту близько 115 тис. GBP, однак за останні 5 років спостерігається значне падіння експорту на 34 %. Експорт спеціалізованої техніки (капітал) становить близько 55 тис. GBP, демонструючи незначне зростання на 12 % за 5 років. Текстильні волокна експортувалися на суму близько 50 тис. GBP, з невеликим зростанням на 5 % за п'ятирічний період. Найменший обсяг серед представлених категорій припадає на інші хімікати – близько 40 тис. GBP, з помірним зростанням на 21 % за останні 5 років.

Отже, у 2023 р. автомобілі були основною статтею британського експорту до України, демонструючи значне зростання за останні п'ять років. Водночас експорт напоїв та тютюну, хоч і залишається значним за обсягом, показав суттєве

зниження за той самий період. Інші категорії товарів демонструють помірне зростання або незначні зміни обсягів експорту за досліджуваний період.

Протягом досліджуваного періоду британські інвестиції в Україну демонстрували значну волатильність. Після пікового значення у 9,5 млрд GBP у 2010 р. спостерігалось різке падіння до 486 млн у 2015 р. Згодом відбулося зростання до 4,8 млрд у 2020 р., після чого знову спостерігалися коливання, досягнувши 1,8 млрд у 2023 р.

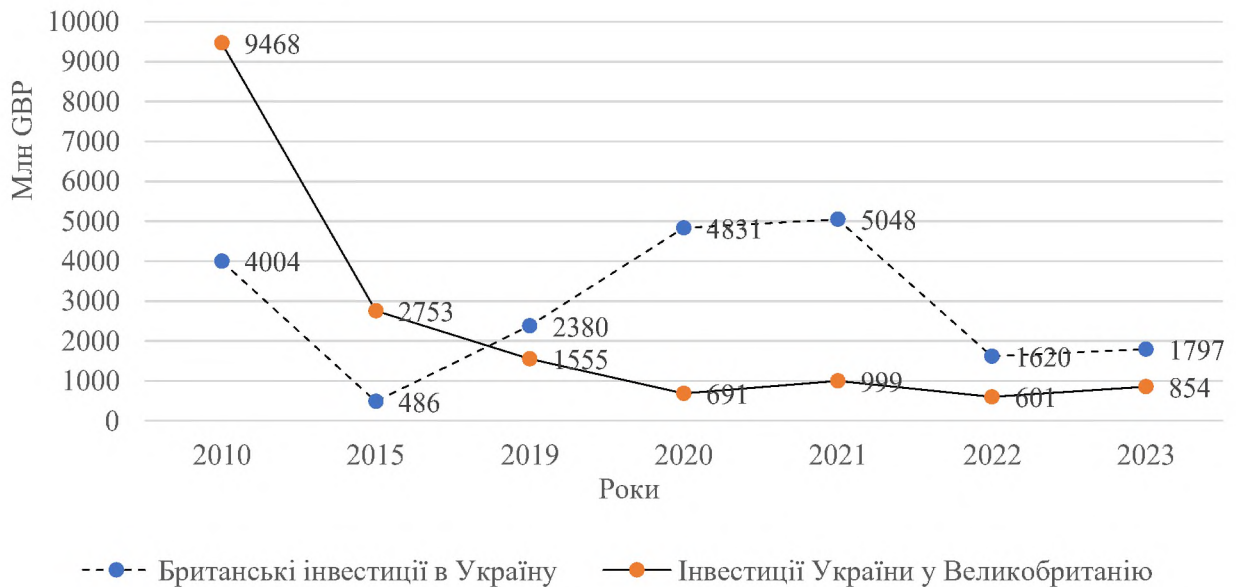

Рис. 2.16. Динаміка іноземних інвестицій Великобританії та України, 2010-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Департамент бізнесу та торгівлі Великої Британії [50]

Інвестиції України у Велику Британію мали загальну тенденцію до зростання, хоча також зазнавали певних коливань. Починаючи з 4,0 млрд GBP у 2010 р., спостерігалось зниження до 1,6 млрд у 2019 р. Однак після цього українські інвестиції зросли до 854 млн GBP у 2023 р.

Таким чином, протягом 2010-2023 рр. обсяг британських інвестицій в Україну був значно більшим за обсяг українських інвестицій у Велику Британію, проте обидва потоки інвестицій характеризувалися нестабільністю та залежністю від політичних та економічних подій. Особливо помітним є різке скорочення британських інвестицій після 2010 р. та їхні подальші коливання, а також загальне зростання українських інвестицій у Велику Британію після

2019 р., хоча й на значно нижчому рівні порівняно з британськими інвестиціями в Україну.

У 2023 р. загальний обсяг торгівлі товарами між Україною та Великою Британією становив 1,41 млрд дол. США. При цьому Україна зафіксувала позитивне сальдо торговельного балансу з Великою Британією, оскільки обсяг імпорту з України (737 млн дол. США) перевищив обсяг експорту з Великої Британії (669 млн дол. США).

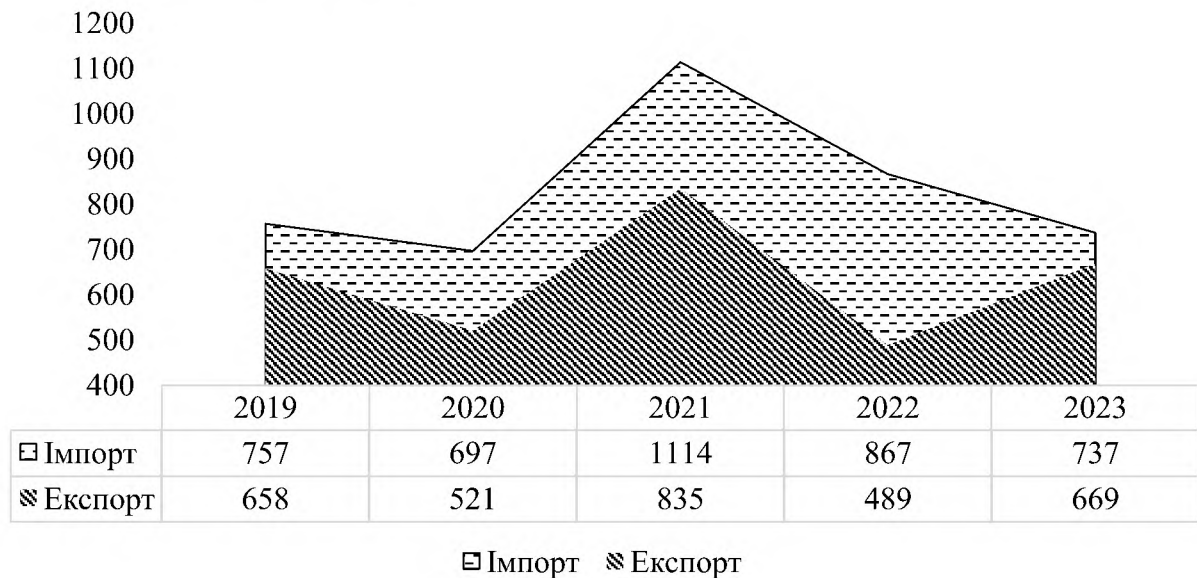

Рис. 2.17. Імпорт-експорт між Україною та Великобританією, 2019 – 2023 рр., млн дол. США

Джерело: розраховано за даними [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Дійсно, безмитна торгівля з Великою Британією створює значні можливості для зростання українського експорту. Однак для реалізації цього потенціалу необхідно розв'язати низку проблем. Передусім, війна виявила слабкість традиційних маршрутів експорту з України. Тому важливо розвивати альтернативні шляхи транспортування, такі як залізничні, автомобільні та річкові, а також збільшувати потужність портів на Дунаї.

Критично важливим є інвестування в оновлення інфраструктури, зокрема доріг, мостів та складських приміщень, для забезпечення оперативного та ефективного переміщення товарів. Крім того, поглиблення співпраці з сусідніми країнами та логістичними компаніями ЄС сприятиме оптимізації транспортних

коридорів та зменшенню витрат.

Адаптація є одним із ключових аспектів дотримання стандартів і вимог співпраці. Українським виробникам необхідно привести свою продукцію у відповідність до вимог британського ринку, включаючи технічні стандарти, сертифікацію, маркування та упаковку. Важливу роль тут відіграє надання державою та галузевими об'єднаннями інформаційної та консультаційної підтримки виробникам щодо особливостей британського ринку та допомоги в процесі адаптації. У цьому контексті активна участь українських компаній у виставках, торгових місіях та інших заходах у Великій Британії є надзвичайно корисною для ефективної презентації своєї продукції та налагодження ділових контактів.

Дотримання всіх встановлених правил відкриває додаткові можливості, насамперед у сфері інвестицій. Безмитна торгівля здатна залучити британський капітал в українську економіку, особливо в переробну промисловість, що сприятиме створенню нових робочих місць та збільшенню доданої вартості товарів. Зокрема, партнерство з британськими компаніями може стимулювати впровадження передових технологій та підвищити конкурентоздатність української продукції.

2.3 Перспективи довгострокового економічного співробітництва між Україною та Великою Британією

Рішуча протидія російській агресії в Україні з боку Великої Британії започаткувала якісно новий етап двосторонніх відносин, що відзначається безпрецедентним рівнем політичної та військової допомоги. Ця взаємодія не тільки демонструє прихильність Сполученого Королівства до принципів міжнародного права та суверенітету України, але й відповідає його власним стратегічним цілям у східноєвропейському регіоні. Розгляд майбутнього економічного співробітництва між Україною та Великою Британією вказує на

значний потенціал для його інтенсифікації, незважаючи на труднощі, спричинені воєнними діями.

Стратегічне партнерство формує надійний фундамент для розширення взаємодії в різноманітних галузях, включаючи комерцію, інвестиційну діяльність, енергетичний сектор, інфраструктурні проекти, технологічний розвиток, освітню сферу та наукові дослідження. Укладена угода про цифрову торгівлю [43] відкриває нові перспективи для зростання електронної комерції та цифрових послуг, що є особливо актуальним в контексті глобалізації та зростаючої значущості цифрових технологій.

Майбутня відбудова України після завершення війни стане потужним стимулом для економічної співпраці, надаючи широкі можливості для британських компаній та інвесторів у різних секторах економіки. Спільні демократичні цінності, повага до верховенства права та принципи ринкової економіки сприяють взаєморозумінню та довірі, що є важливими передумовами для успішної двосторонньої взаємодії. Подальше зміцнення українсько-британських зв'язків не лише сприятиме економічному піднесенню обох держав, а й посилить їхню роль у підтримці безпеки та стабільності на європейському континенті.

Підписання історичної угоди про всеосяжне партнерство між Великою Британією та Україною стало знаковою подією, що формально закріпила глибокі та тривалі зв'язки між двома державами. Ця безпрецедентна ініціатива започатковує нову сторінку у столітній історії їхніх відносин, спрямовану на якісне розширення та поглиблення співробітництва як у критично важливій оборонній сфері, так і в широкому спектрі невійськових галузей. Окрім того, угода має на меті сприяти зміцненню міжособистісних зв'язків та взаєморозумінню між громадами обох країн.

Це взаємовигідне партнерство, що охоплює широкий спектр взаємних інтересів – від активної взаємодії на міжнародній арені та усунення перешкод у двосторонній торгівлі до стимулювання економічного зростання й розвитку культурних обмінів – надасть Великій Британії та Україні міцну основу для

взаємної підтримки у процесах відновлення, відбудови та структурних реформ, спрямованих на забезпечення процвітання майбутніх поколінь.

Укладення цієї стратегічної угоди є прямим результатом непохитної позиції та послідовного лідерства Прем'єр-міністра Великої Британії щодо підтримки України, що відображає постійні зусилля його уряду в наданні всебічної допомоги. Охоплюючи дев'ять ключових стратегічних напрямків, це партнерство має на меті використати вражаючу інноваційність, незламну силу духу та виняткову стійкість, які український народ продемонстрував у своєму героїчному захисті від незаконного та варварського російського вторгнення. Водночас, воно спрямоване на використання цього потенціалу для забезпечення довгострокової безпеки та сталого розвитку як Великої Британії, так і України.

Очікується, що укладене столітнє партнерство між Великою Британією та Україною матиме далекосяжні наслідки в багатьох ключових сферах. Зокрема, воно сприятиме поглибленню військової співпраці з акцентом на зміцненні морської безпеки в стратегічно важливих акваторіях Балтійського, Чорного та Азовського морів, що є важливим елементом стримування триваючої російської агресії. Крім того, передбачається об'єднання науково-технічних експертів обох країн для розвитку спільних ініціатив у таких перспективних галузях, як охорона здоров'я та боротьба з хворобами, передові агротехнології, дослідження космосу та розробка безпілотних літальних апаратів.

Не менш важливим є намір побудови міцних та довготривалих дружніх зв'язків між народами через реалізацію спільних освітніх проєктів. Це партнерство також формально визначає Велику Британію як пріоритетного союзника України в енергетичному секторі, розробці стратегій щодо критично важливих корисних копалин та розвитку екологічно чистого виробництва сталі. У ширшому контексті, це столітнє партнерство є визначальним кроком у забезпеченні довгострокової безпеки України, маючи на меті унеможливити повторення жорстокостей, яких вона зазнає з боку росії, та підкреслюючи непохитну підтримку суверенітету України протягом наступного століття. Враховуючи наявність в Україні висококваліфікованих військових кадрів та динамічно зростаючого технологічного сектору, здатного швидко розробляти та

впроваджувати передове бойове обладнання, поглиблення співробітництва у сфері безпеки з Україною безсумнівно зміцнить і обороноздатність самої Великої Британії.

Прем'єр-міністр Кір Стармер анонсував виділення 40 млн GBP на нову ініціативу з економічного відновлення. Ця програма має на меті активізувати приватне кредитування в обсязі сотень млн GBP для підтримки розвитку та зміцнення економічної стійкості малих і середніх підприємств в Україні, які відіграють ключову роль в національній економіці.

Завдяки цій програмі британські компанії отримають нові можливості, оскільки вона сприятиме розвитку ключових секторів зростання в Україні, відкриваючи розширені перспективи для торгівлі та інвестицій з одним із найближчих союзників Великої Британії. Фінансові ресурси будуть націлені на підтримку підприємств, що працюють у сфері зеленої економіки, а також тих, що належать жінкам, ветеранам та іншим соціально вразливим групам населення.

Передбачається, що в довгостроковій перспективі програма під назвою TIGER (що розшифровується як «Запуск інвестиційного зростання та економічної стійкості») сприятиме зменшенню залежності українських громад від гуманітарної допомоги та зміцненню їхньої економічної самодостатності.

У рамках нещодавно укладеного стратегічного партнерства між Великою Британією та Україною буде запущено інноваційну схему верифікації зерна, розроблену з метою відстеження незаконно вивезеної сільськогосподарської продукції з тимчасово окупованих територій України. Ця ініціатива стала результатом офіційного звернення України до країн G7 з проханням надати допомогу у виявленні та блокуванні обігу зерна, незаконно вилученого з українських полів, що перебувають під контролем російських сил, та подальшого його перемаркування і реалізації на міжнародних ринках.

Застосовуючи передові наукові методи для встановлення географічного походження та місць збору врожаю, Велика Британія створила спеціалізовану базу даних, покликану підтримати зусилля України у виявленні, моніторингу та запобіганні крадіжкам зерна з окупованих регіонів. Ця база даних, що ґрунтується на новітніх наукових розробках, надасть змогу точно визначати

регіони вирощування та збору зернових культур, що є критично важливим для відстеження незаконних поставок.

Україна, яка й досі залишається одним із ключових світових постачальників сільськогосподарської продукції, відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Функціонування цієї бази даних буде передано українській стороні Міністром охорони навколишнього середовища Великої Британії, що стане ще одним конкретним кроком у підтримці суверенітету та економічної стійкості України.

Всі ці заходи є продовженням значного пакету підтримки України з боку Великої Британії, загальний обсяг якого сягає 12,8 млрд GBP. Ця допомога включає 7,8 млрд GBP військової підтримки, підтверджене зобов'язання надати ще 3 млрд GBP військової допомоги у визначені терміни, а також постійну підтримку енергетичної інфраструктури. Остання спрямована на забезпечення безперебійного постачання електроенергії та тепла до лікарень та об'єктів критичної інфраструктури, що допомагає цивільному населенню, яке потерпає від російського вторгнення під керівництвом путіна.

Першого вересня 2024 року набрала юридичної сили знакова Угода про цифрову торгівлю між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії. Ця подія засвідчила важливий крок у зміцненні економічних зв'язків між двома країнами в епоху цифрових технологій. Варто зазначити, що Україна стала другою державою у світі після Сінгапуру, з якою Сполучене Королівство уклало подібну угоду, що підкреслює особливу увагу та пріоритетність, які Велика Британія надає розвитку співпраці з Україною в цифровій сфері. Ця угода відкриває нові можливості для українського бізнесу, сприяючи спрощенню процедур онлайн-торгівлі, захисту даних та інвестицій, а також стимулюючи інновації та зростання цифрової економіки в Україні.

Згідно з нещодавно оприлюдненими оновленими статистичними даними Національного банку України, ІТ галузь продемонструвала свою значущість для національної економіки, забезпечивши надходження у розмірі 6,7 млрд дол. США завдяки експорту власних послуг протягом 2023 р. Проте, цей показник виявився на 8,5 % нижчим за рекордний рівень 2022 р., що в абсолютному

вираженні становить скорочення на 622 млн дол. США. Таким чином, обсяг ІТ-експорту фактично повернувся до рівня 2021 р., коли він становив 6,9 млрд дол. США.

Аналізуючи динаміку попереднього року, 2022-й запам'ятався найменшим темпом зростання обсягу ІТ-експорту за всю історію спостережень, зафіксувавши приріст лише на 5,8 % у річному вимірі. Незважаючи на складні обставини, спричинені повномасштабним військовим вторгненням та глобальними економічними викликами, саме у 2022 р. галузь досягла свого історичного максимуму, згенерувавши експорт на суму 7,3 млрд дол. США. Це свідчить про стійкість та адаптивність української ІТ-індустрії, яка навіть в умовах серйозних потрясінь змогла продемонструвати значний внесок в економіку країни, хоча у наступному році і відбулося певне скорочення обсягів експорту.

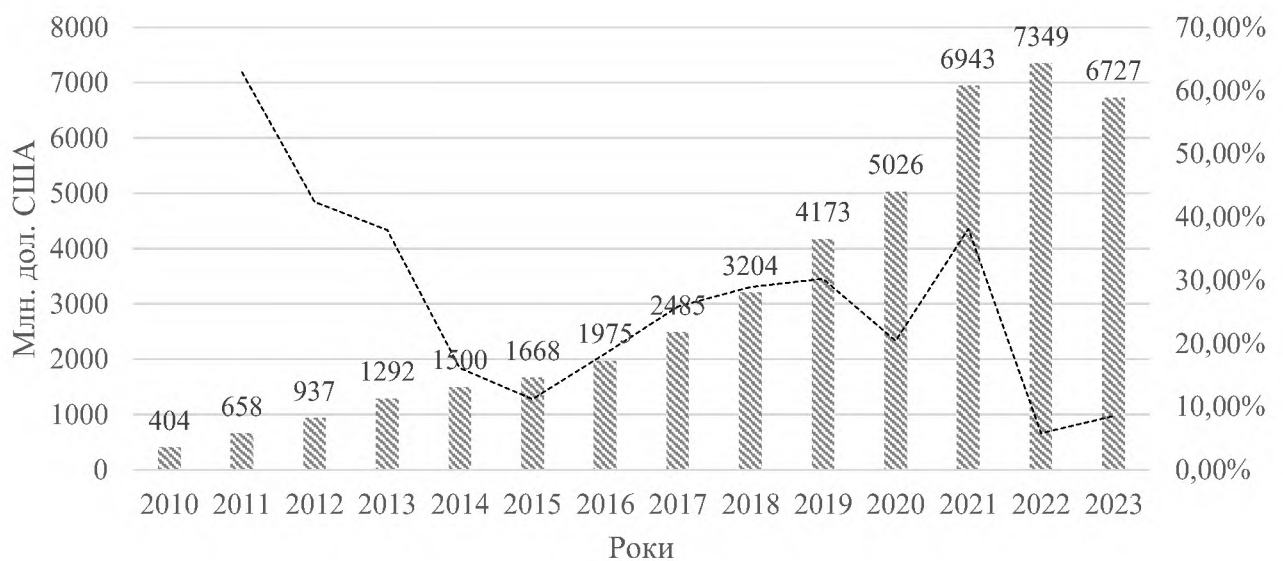

Рис. 2.18. Динаміка ІТ-експорту України, 2010-2023 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором за даними [29]

Згідно з оновленою інформацією, оприлюдненою Національним банком України, до 2022 р. спостерігалася стійка тенденція до збільшення частки інформаційних технологій у загальному обсязі експорту послуг, сягнувши вражаючої позначки у понад 44 %. У контексті всього експорту України цей показник також був значним, становлячи 12,8 %. Ці цифри підкреслювали зростаючу роль ІТ-сектору як одного з ключових драйверів української

економіки.

Однак, 2023 р. приніс певні зміни у цій динаміці. Загальний обсяг експорту товарів і послуг продемонстрував скорочення на 13 %, а експорт послуг зменшився на 1,3 %. Примітно, що частка ІТ в експорті послуг, після багатьох років безперервного зростання, вперше за тривалий період зафіксувала зниження, хоча і залишилася на досить високому рівні – понад 40 %. Окрім інформаційних технологій, вагомий внесок в експорт послуг у 2023 р. зробили транспортна галузь, яка забезпечила надходження у розмірі 3,7 млрд дол. США, а також категорія «інші ділові послуги» з показником майже 3 млрд дол. США. Ці дані свідчать про диверсифіковану структуру українського експорту послуг, де ІТ, попри певне скорочення частки, залишається одним з провідних секторів, поряд з транспортом та іншими видами ділової активності.

Розподіл країн, які є основними споживачами українських ІТ-послуг, загалом залишився стабільним, хоча й зазнав певних незначних коливань. США продовжують утримувати лідерську позицію як найбільший імпортер вітчизняних комп'ютерних послуг.

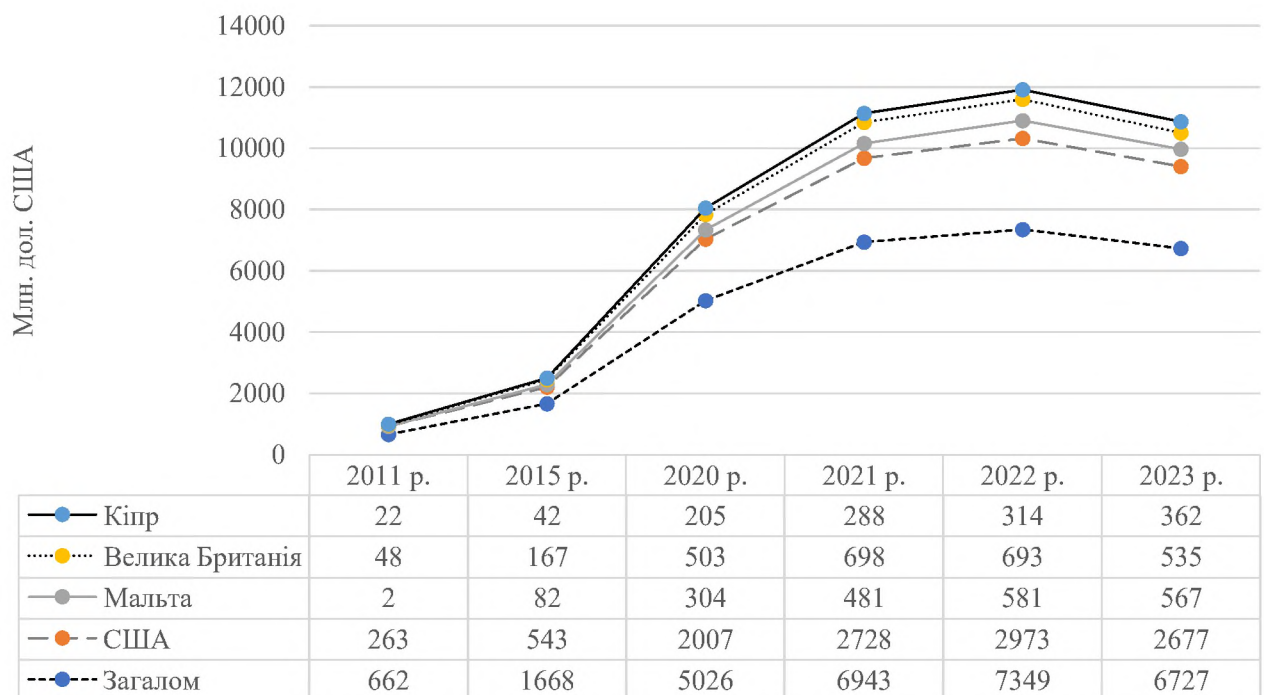

Рис. 2.19. Країни, з яких надходить виторг від ІТ-експорту з України, 2011-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [29]

Окрім США, до першої п'ятірки країн-імпортерів українських ІТ-послуг також входять Мальта (з часткою 7,7 %), Велика Британія (7,3 %), Кіпр (4,9 %) та Ізраїль (4 %). Аналізуючи зміни після 2022 р., можна помітити зменшення частки для всіх цих країн, за винятком Кіпру, який продемонстрував незначне зростання на 0,6 %. Ці дані вказують на те, що хоча США залишаються ключовим ринком для української ІТ-індустрії, в той же час Велика Британія також відіграє важливу роль у структурі експортних поставок, а ринкові тенденції можуть зазнавати певних корекцій.

Українська ІТ-індустрія демонструє значний потенціал для подальшого розвитку, навіть в умовах складних випробувань, таких як воєнний стан та численні економічні виклики. Ця стійкість та перспективи зростання зумовлені кількома ключовими факторами. По-перше, українські ІТ-компанії спираються на висококваліфікованих фахівців, які мають репутацію талановитих та працьовитих професіоналів на міжнародній арені. По-друге, гнучкість бізнес-моделей, притаманна багатьом українським ІТ-компаніям, дозволяє їм швидко адаптуватися до мінливих умов ринку та знаходити нестандартні рішення. По-третє, міжнародна орієнтація значної частини ІТ-бізнесу в Україні сприяє активному залученню іноземних клієнтів та розширенню географії діяльності. Завдяки цим факторам, ІТ-компанії України виявляють здатність не лише пристосовуватися до змін, але й відкривати для себе нові можливості на глобальному ринку.

Для подальшого зростання українського сектору інформаційних технологій ключовим аспектом є формування привабливого інвестиційного середовища. Цього можна досягти шляхом реалізації комплексу заходів, спрямованих на заохочення інвестиційної діяльності та зменшення фінансового тягаря, що лягає на плечі ІТ-компаній. Одним із важливих інструментів є податкове стимулювання, яке може передбачати зменшення ставок оподаткування для новостворених підприємств, запровадження податкових преференцій для здійснення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, а також оптимізацію процедур реєстрації та ліцензування суб'єктів

господарювання в ІТ-сфері. Забезпечення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності сприятиме активізації як внутрішнього, так і закордонного інвестування, що стане вагомим імпульсом для прогресу галузі.

Запроваджені у 2024 р. законодавчі нововведення торкнулися й оновленого спеціального податкового режиму для резидентів «Дія City». Змінені умови, зокрема збільшення ставки податку на доходи фізичних осіб до 10 % та коригування бази оподаткування, можуть мати неоднозначний вплив на галузь, одночасно стимулюючи її та створюючи певні труднощі. З одного боку, зростання бюджетних надходжень потенційно може забезпечити додаткові кошти для розвитку інфраструктури та підтримки інноваційних ініціатив. З іншого боку, збільшення податкового тиску може позначитися на конкурентоздатності українських ІТ-компаній на світовій арені та ускладнити процес залучення нових інвестицій. Отже, успішне впровадження цих змін вимагає від урядових структур виваженої стратегії та конструктивного діалогу з представниками бізнес-середовища задля забезпечення гармонійного співвідношення між фіскальними потребами держави та необхідністю подальшого прогресу ІТ-індустрії.

Для піднесення економічної продуктивності, залучення капіталовкладень та поліпшення рівня життя населення надзвичайно важливими є інвестиції в транспортний сектор (автошляхи, залізничні колії, гавані, аеродроми), логістичні комплекси та розбудову інтелектуальних міських систем. Капіталовкладення в цю галузь сприятимуть оптимізації транспортного сполучення, зменшенню витрат на логістику та підвищенню інвестиційної привабливості України.

Значний потенціал для залучення інвестицій, розробки інноваційної продукції та зміцнення конкурентних позицій України на глобальному ринку мають високотехнологічні галузі виробництва (машинобудування, електроніка, аерокосмічна сфера), фармацевтика, оборонна промисловість та легка промисловість. Інвестування в ці сектори сприятиме диверсифікації економіки, створенню нових робочих місць та розширенню експортних можливостей.

Україна постає як стратегічно важливий географічний хаб між Європою та Азією, що забезпечує вихід до великих споживчих ринків та надає значні

логістичні переваги. Крім того, українські спеціалісти, особливо в ІТ-індустрії, вирізняються високим рівнем освіти, розвиненими технічними компетенціями та конкурентоспроможною вартістю робочої сили.

Україна демонструє наполегливість у здійсненні реформ, спрямованих на оздоровлення інвестиційного середовища. Ці зусилля включають спрощення регуляторних процесів, підвищення прозорості підприємницької діяльності та зміцнення правового захисту інвесторів. Угода про асоціацію з ЄС надає Україні вихід на європейський ринок, полегшує торговельні відносини та запроваджує високі вимоги до якості та безпечності товарів.

Висновки до розділу 2

Аналізуючи сучасний стан економіки Великої Британії, можна зробити кілька ключових висновків. До виходу з ЄС країна відігравала важливу роль у європейській інтеграції, демонструючи лідерські позиції за багатьма економічними показниками та будучи другою за розміром економікою в ЄС. На момент Brexit, Велика Британія зберігала значну економічну міць, посідаючи п'яте місце у світі за розміром номінального ВВП та маючи розвинені зовнішньоекономічні зв'язки. Лондон залишався провідним міжнародним фінансовим центром зі високорозвиненими фондовим, банківським та страховим ринками.

Динаміка основних економічних показників за період 2005-2023 рр. демонструє зростання номінального ВВП та ВВП на душу населення. Однак, реальне зростання ВВП було нестабільним, а у 2023 р. спостерігалось уповільнення. Сальдо поточного рахунку протягом усього періоду залишалося від'ємним, що вказує на перевищення імпорту над експортом. Торговельний баланс товарами також був від'ємним і мав тенденцію до збільшення дефіциту, тоді як торгівля послугами демонструвала стійке позитивне сальдо завдяки зростанню експорту, особливо в категорії "Інші послуги".

Аналіз міжнародної торгівлі товарами та послугами виявив значне зростання як експорту, так і імпорту, проте з переважанням останнього в торгівлі товарами. Основними торговельними партнерами Великої Британії у 2023 р.

були країни Європи та Північної Америки, з Німеччиною та США на чолі. Фінансові потоки, зокрема ПП, були волатильними, а у 2023 р. спостерігався чистий відтік ПП. Велика Британія залишається чистим позичальником у відносинах з рештою світу, що відображається у її чистій міжнародній інвестиційній позиції. Загалом, економіка Великої Британії характеризується значною міццю та розвиненим сектором послуг, проте має певні структурні проблеми, пов'язані з торговельним балансом та інвестиційними потоками.

Аналізуючи двосторонні торговельно-економічні відносини між Україною та Великою Британією, варто відзначити їхню залежність від Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство, яка стала новою основою для співпраці після виходу Великої Британії з ЄС. Скасування Великою Британією всіх імпорتنих мит та тарифних обмежень на українські товари у 2022 році стало важливим кроком підтримки української економіки в умовах російської агресії.

Структура торгівлі між країнами у 2021 році показувала значну частку чорних металів, олій та жирів, насіння олійних культур та зернових у експорті України до Великої Британії, а серед імпорту з Великої Британії переважали засоби наземного транспорту та ядерні реактори. У 2023 році, попри війну, торговельні відносини продемонстрували стійкість, хоча структура українського експорту зазнала змін через руйнування промисловості та блокування портів. Зросла важливість сільськогосподарської та хімічної продукції. Велика Британія у 2023 році зафіксувала загальний торговельний профіцит з Україною, причому експорт товарів та послуг до України перевищив імпорт.

За період 2014-2023 рр. торговельний баланс між країнами зазнавав коливань, відображаючи політичну та економічну нестабільність в Україні та наслідки російської агресії. Позиція України як торговельного партнера Великої Британії залишається скромною, проте існують перспективні сфери для поглиблення співробітництва. Для реалізації потенціалу безмитної торгівлі Україні необхідно розвивати альтернативні транспортні шляхи, інвестувати в інфраструктуру, адаптувати виробництво до британських стандартів та активно залучати британські інвестиції.

Розглядаючи перспективи довгострокового економічного співробітництва між Україною та Великою Британією, слід наголосити, що рішуча підтримка України у протистоянні російській агресії заклала якісно нову основу для їхніх відносин. Стратегічне партнерство, підкріплене угодою про всеосяжне партнерство, відкриває широкі можливості для інтенсифікації співпраці в багатьох галузях, включаючи торгівлю, інвестиції, енергетику, інфраструктуру, технології, освіту та науку. Угода про цифрову торгівлю є важливим кроком у стимулюванні електронної комерції та цифрових послуг.

Майбутня відбудова України після війни стане потужним каталізатором економічної співпраці, надаючи британським компаніям значні можливості в різних секторах. Спільні демократичні цінності та принципи ринкової економіки сприяють зміцненню довіри та взаєморозуміння. Столітнє партнерство між країнами передбачає поглиблення військової співпраці, об'єднання науково-технічного потенціалу, реалізацію спільних освітніх проєктів та визначення Великої Британії як пріоритетного союзника в енергетичному секторі та розвитку критично важливих корисних копалин. Ініціативи з економічного відновлення, такі як програма TIGER, спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу та зменшення залежності від гуманітарної допомоги.

Важливим аспектом співпраці є запровадження схеми верифікації зерна для відстеження незаконно вивезеної сільськогосподарської продукції з окупованих територій. Угода про цифрову торгівлю, що набула чинності у 2024 році, сприяє спрощенню онлайн-торгівлі та стимулює розвиток цифрової економіки України. ІТ-індустрія України, попри певні скорочення експорту у 2023 році, залишається важливим сектором економіки з високим потенціалом зростання. Для подальшого розвитку галузі необхідне створення привабливого інвестиційного середовища та податкове стимулювання. Інвестиції в транспортну інфраструктуру, високотехнологічні галузі, фармацевтику та інші сектори також є важливими для економічного зростання. Україна, як стратегічний географічний хаб та країна з висококваліфікованими кадрами, продовжує реформи для поліпшення інвестиційного клімату та використання можливостей, що надаються Угодою про асоціацію з ЄС

ВИСНОВКИ

1. Аналізуючи еволюцію українсько-британських відносин, можна чітко простежити їхню стабільну траєкторію до всебічного стратегічного партнерства. Ранній етап заклав міцний фундамент через встановлення дипломатичних зв'язків, обмін посольствами та укладення перших двосторонніх угод, включаючи консульські домовленості та меморандум про вільне пересування. Подальший розвиток характеризувався розширенням сфер співробітництва, що знайшло відображення у підписанні Будапештського меморандуму та Конвенції про уникнення подвійного оподаткування, сприяючи політичній довірі та економічній взаємодії, особливо в контексті підтримки Великою Британією євроінтеграційних прагнень України.

2. Важливим етапом стало активне сприяння Великої Британії демократичним перетворенням в Україні після Помаранчевої революції. З початком російської агресії у 2014 р. Велика Британія зайняла принципову позицію на підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, ініціюючи санкції та надаючи військову допомогу, зокрема через операцію ORBITAL. Brexit не змінив стратегічного курсу, що підтверджується підписанням Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство у 2020 р., яка стала якісно новим етапом, особливо в умовах повномасштабної війни 2022 р., де Велика Британія виявилася ключовим союзником України.

3. Велика Британія мала значний вплив на європейську інтеграцію до виходу з ЄС у 2020 р., маючи лідерські позиції за багатьма економічними показниками. На момент Brexit, країна залишалася п'ятою за розміром номінального ВВП у світі, а її економіка становила близько 15 % загальноєвропейського валового продукту. Лондон зберігав статус провідного міжнародного фінансового центру зі високорозвиненими фінансовими ринками.

4. Аналіз основних економічних показників за період 2005-2023 рр. виявив значне зростання номінального ВВП з 2543 млрд дол. США до 3381 млрд дол. США та ВВП на душу населення з 41969 дол. США до 49224 дол. США. Однак,

динаміка реального зростання ВВП була менш стабільною, сповільнившись до 0,34% у 2023 р. та показавши від'ємне значення у порівнянні з 2020 р. (-2,39%). Сальдо поточного рахунку залишалося від'ємним протягом усього періоду, сягнувши -3,30 % ВВП у 2023 р. Курс GBP щодо дол. США продемонстрував загальну тенденцію до зміцнення, з 0,550 у 2005 р. до 0,657 у 2023 р. У 2023 р. дефіцит поточного рахунку Великої Британії незначно скоротився до 2,0 % ВВП, а торговельний баланс показав зменшення дефіциту до 0,6 % ВВП.

5. У 2023 р. зовнішньоекономічна позиція Великої Британії характеризувалася другим за величиною дефіцитом поточного рахунку серед країн G7, що становив 2,0 % від її номінального ВВП, поступаючись лише США з показником у 3,3 %. Аналіз міжнародної торгівлі товарами за період 2005-2023 рр. виявив значне зростання як експорту (на 136,6 % до 525,0 млрд дол. США), так і імпорту (на 154,1 % до 791,5 млрд дол. США), проте переважання останнього призвело до збільшення від'ємного сальдо торговельного балансу до -266,5 млрд дол. США у 2023 р. Водночас, експорт послуг Великої Британії продемонстрував вражаюче зростання на 229,7% до 584,2 млрд дол. США у 2023 р., що сприяло збільшенню позитивного сальдо торгівлі послугами до 190,3 млрд дол. США.

6. У 2023 р. торговельний баланс Великої Британії продемонстрував позитивну динаміку, скоротивши дефіцит до 0,6 % ВВП з 1,7 % ВВП у 2022 р. У 2023 р. структура топ-5 експорту товарів Великої Британії за вартістю очолювали невизначені товари (близько 30 млн GBP), механічні генератори електроенергії (близько 34 млн GBP), автомобілі (близько 34 млн GBP), медичні та фармацевтичні продукти (близько 27 млн GBP) та сира нафта (близько 20 млн GBP). Основними торговельними партнерами Великої Британії у 2023 р. були країни Європи та Північної Америки, серед яких лідирували Німеччина та США.

7. Протягом 2005-2023 рр. надходження ПІІ до Великої Британії характеризувалися значною волатильністю. Після пікового значення у 182,9 млрд дол. США у 2005 р., у 2023 р. спостерігався чистий відтік ПІІ у розмірі -89,2 млрд дол. США, що становить -48,79 % від рівня 2005 р. У 2023 р. норма прибутку як на британські інвестиції за кордоном, так і на іноземні інвестиції у Великій

Британії зросла до 3,6 %, що є найвищим показником з 2008 р.

8. Зростання двосторонніх торговельно-економічних зв'язків між Україною та Великою Британією значною мірою визначається Угодою про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство, що прийшла на зміну Угоді про асоціацію з ЄС. Активна підтримка України з боку Великої Британії, включаючи скасування всіх імпорتنих мит у квітні 2022 р., сприяла розвитку двосторонньої торгівлі попри військові дії. У 2021 р. основними статтями українського експорту до Великої Британії були чорні метали (26,6%), жири та олії (16,6%), насіння олійних культур (15,1%), зернові культури (13,4%) та електричні машини (7,5%). У структурі імпорту з Великої Британії в Україну переважали засоби наземного транспорту (22,6%), ядерні реактори, котли, машини (15,4%), різноманітна хімічна продукція (8%) та фармацевтична продукція (7,4%).

9. У 2023 р. загальний імпорт Великої Британії з України становив 571 млн GBP, включаючи 326 млн GBP товарів та 245 млн GBP послуг. Порівняно з 2022 р., імпорт товарів з України до Великої Британії зменшився на 48 млн GBP, тоді як імпорт послуг зріс на 9 млн GBP. У результаті, Велика Британія зафіксувала загальний торговельний профіцит з Україною у розмірі 381 млн GBP, що є більшим за профіцит у 189 млн GBP у 2022 р. Зокрема, у 2023 році Велика Британія мала позитивне сальдо в торгівлі товарами з Україною на рівні 315 млн GBP та профіцит у торгівлі послугами на рівні 66 млн GBP. Загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Великою Британією та Україною у 2023 р. досяг 1,5 млрд GBP, що на 114 млн GBP більше, ніж у 2022 р.

10. Станом на 2023 р. Україна посідала 76-ту позицію серед торговельних партнерів Великої Британії, забезпечуючи 0,1 % загального обсягу торгівлі. У британському експорті товарів Україна займала 52-ге місце (0,2 %), а в імпорті товарів до Великої Британії з України – 73-тє місце (0,1 %). У 2023 р. найбільшу частку в імпорті Великої Британії з України займали олійні культури та олійні плоди (80 тис. GBP), механічні генератори електроенергії (40 тис. GBP), рослинні олії та жири (30 тис. GBP), м'ясо та м'ясні продукти (20 тис. GBP) та зернові культури (15 тис. GBP). Основними статтями британського експорту до України

у 2023 р. були автомобілі (180 тис. GBP), напої та тютюн (115 тис. GBP), спеціалізована техніка (55 тис. GBP), текстильні волокна (50 тис. GBP) та інші хімікати (40 тис. GBP).

11. Протягом 2010-2023 рр. британські інвестиції в Україну демонстрували значну волатильність, досягнувши піку в 9,5 млрд GBP у 2010 р., різко впавши до 486 млн GBP у 2015 р., знову зросли до 4,8 млрд GBP у 2020 р. та склали 1,8 млрд GBP у 2023 р. Українські інвестиції у Велику Британію мали загальну тенденцію до зростання, збільшившись з 4,0 млрд GBP у 2010 р. до 854 млн GBP у 2023 р.

12. Майбутня відбудова України після війни стане потужним каталізатором економічної співпраці, надаючи британським компаніям значні можливості в різних секторах. Спільні демократичні цінності та принципи ринкової економіки сприяють зміцненню довіри та взаєморозуміння. Столітнє партнерство між країнами передбачає поглиблення військової співпраці, об'єднання науково-технічного потенціалу, реалізацію спільних освітніх проектів та визначення Великої Британії як пріоритетного союзника в енергетичному секторі та розвитку критично важливих корисних копалин. Ініціативи з економічного відновлення, такі як програма TIGER, спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу та зменшення залежності від гуманітарної допомоги.

13. Економічне співробітництво між Великою Британією та Україною характеризується не лише підтримкою в умовах російської агресії, але й стратегічним довгостроковим партнерством. Впровадження механізмів контролю за незаконним обігом зерна, а також Угода про цифрову торгівлю, що набула чинності у 2024 р., свідчать про прагнення до поглиблення співпраці в ключових галузях. Попри тимчасове скорочення експорту IT-послуг у 2023 р., цей сектор залишається важливим для української економіки та має значний потенціал для подальшого зростання за умови створення сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиції в інфраструктуру та високотехнологічні галузі є критично важливими для майбутнього економічного розвитку України, використовуючи її географічне положення та кваліфіковану робочу силу в контексті євроінтеграційних прагнень.